

**Tallinna Ülikool Balti filmi, meedia, kunstide ja
kommunikatsiooni instituut**

Anna-Rebeca Lall

**Leksikaalsed valikud pagulaskriisi ja selle aladiskursuste
käsitlemisel
Eesti, Rootsi ja Taani telesaate näitel**

Magistritöö

Juhendaja: *prof Krista Kerge*

Kaitsmisele lubatud:

Tallinn 2017

AUTORIDEKLARATSIOON

Mina Anna-Rebeca Lall (sünnikuupäev: 17.05.1990)

1. olen koostanud magistritöö iseseisvalt. Teiste autorite uurimistööd, olulised seisukohad kirjandusest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.
2. annan Tallinna Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Leksikaalsed valikud pagulaskriisi ja selle aladiskursuste käsitlemisel Eesti, Rootsi ja Taani telesaate näitel“ „Lexical Choices in Dealing with Refugee Crisis Discourse and its Sub-discourses in Estonian, Swedish and Danish Television Debate“ mille juhendaja on Krista Kerge, säilitamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu repositooriumis.
3. olen teadlik, et punktis 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Töö autor: _____

allkiri, kuupäev

Töö on kaitsmisele lubatud.

Juhendaja: (ees- ja perekonnanimi, teaduslik kraad) _____

allkiri, kuupäev

Kaitsmine toimub Tallinna Ülikooli _____ Instituudi

magistritööde kaitsmiskomisjoni avalikul koosolekul _____ 20...

aastal kell _____ Tallinnas/Rakveres/Haapsalus/Helsingis, aadressil _____

ruumis _____.

RESÜMEE

Ülikool Tallinna Ülikool	Instituut Balti filmi, meedia, kunstide ja kommunikatsiooni instituut
Autor Anna-Rebeca Lall	
Pealkiri Leksikaalsed valikud pagulaskriisi ja selle aladiskursuste käsitlemisel Eesti, Rootsi ja Taani telesaate näitel	
Õppekava Kommunikatsioon	Tase Magistritöö
Kuu ja aasta Mai 2017	Lehekülgede arv 69
Kokkuvõte Juhtumiuuringu eesmärgiks oli näidata, kuidas arvamusiidrid ühiskonnas pagulaskriisi-diskursusele tähendusi loovad. Teemale läheneti läbi kahe uurimisküsimuse: millistele pagulaskriisi aladiskursustele ja hoiakutele viitavad Eesti telesaate ning Taani-Rootsi telesaate leksikavalikud, milliseid võimalusi saatekülalised pakuvad, et pagulaskriisi lahendada. Uurimus viidi läbi kasutades kahte pagulaskriisiteemalist telesaadet, milles osalenud arvamusiidrite kõnevoore analüüsiti kriitilise diskursuseanalüüsi teooria abil. Tulemused näitasid, et arvamusiidritel on erinevad arusaamad sellest, milliseid lahendusi pagulaskriisile leida.	
Märksõnad Pagulaskriisidiskursus	
Säilitamise koht Tallinna Ülikool	
Lisainformatsioon	

ABSTRACT

University Tallinn University	School Baltic Film, Media, Arts and Communication School
Author Anna-Rebeca Lall	
Heading Lexical Choices in Dealing with Refugee Crisis Discourse and its Sub-discourses in Estonian, Swedish and Danish Television Debate	
Curriculum Communication	Level Master
Month and Year May 2017	Page count 69
Abstract The aim of the case study is to show how the opinion leaders in society create meanings about refugee crisis during the discourse. The topic was approached through two research questions: which lexical choices Estonian TV shows and Danish-Swedish TV shows suggest for discourses and attitudes about refugee crisis, what possibilities the TV show guests can offer for solving the refugee crisis. The study was carried out using two television shows about the refugee crisis. Opinion leaders texts about the refugee crisis were analyzed using critical discourse analysis theory. The results showed that opinion leaders have different ideas about solving the refugee crisis.	
Keywords refugee crisis discourse	
Place of Preservation Tallinn University	
Additional Information	

SISUKORD

AUTORIDEKLARATSIOON.....	2
RESÜMEE.....	3
ABSTRACT.....	4
SISSEJUHATUS.....	6
1. TEOREETILINE RAAMISTIK JA UURITAVA DISKURSUSE ERIJONED	8
1.1 Pagulaskriisi taust.....	8
1.2 Sotsiaalne konstruktivism ja kriisikommunikatsioon.....	9
1.3 Diskursuse mõiste	10
1.4 Sõnavalik kriitilise diskursuseanalüüsi alusena	10
1.5 Ideoloogiad ja parteipoliitilised vaated.....	11
1.6 Kriitiline diskursuseanalüüs	15
2. METOODIKA.....	17
2.1 Valimi moodustamise põhimõtted.....	21
3. PAGULASTEEMALISTE TELEDEBATTIDE VÕRDLEV ANALÜÜS. UURIMUS	24
3.1 „Vabariigi kodanikud“ diskursuseanalüüs	24
3.2 „Debatten“ diskursuseanalüüs.....	33
3.3 Saadetes esinenud diskursused ja nende keelevalikud	42
3.4 Pagulaskriisi esituse võrdlus ja järeldused.....	53
KOKKUVÕTE JA DISKUSSIOON	59
KASUTATUD KIRJANDUS.....	62
KASUTATUD MATERJALID	69

SISSEJUHATUS

Magistritöö keskendub kahele telesaatele: Eesti Televisiooni diskussioonisaade „Vabariigi kodanikud“, mis oli eetris 01.03.2016 ning Taani telekanali DR2 ja Rootsi telekanali SVT1 koostöös valminud diskussioonisaade „Debatten“, mis oli eetris 17.09.2015. Uuritavate saadete diskussioon keskendub ennekõike pagulaskriisile Euroopa Liidus. Tegu on juhtumiuuringuga, mille eesmärk on anda ülevaade, kuidas arvamusiidrid ühiskonnas pagulaskriisidiskursusele tähendusi loovad. Uurimisobjektiks on kahes eelnevalt nimetatud telesaates osalenud saatekülaliste kõnevoorud. Kõnevoorude loojateks on mõlemas saates ühiskonnas tähtsal kohal olevad arvamusiidrid: poliitikud, ajakirjanikud, ajaloolased ja muude valdkondade spetsialistid. Juhtumiuuringus toon välja kõneisikute mõtteavaldused ning arvamused seoses pagulaskriisiga ning analüüsin neid erinevate tekstianalüüsi meetoditega. Valisin tekstianalüüsiks meetodid vastavalt sellele, et võtta arvesse kõneisikute parteipoliitilist tausta ja ideoloogiatega esinemist tekstis.

Eesti telesaateid on tekstianalüüsi raames ja migratsiooni teemal ka varem uuritud. 2015. aastal kaitses Rain Loo oma immigratsiooniteemalist magistritööd "Sisserände diskursuse konstrueerimine Eesti ja Suurbritannia meediaartiklite näitel", analüüsides *online-trükimeediat*. Marit Valk kirjutas 2015. aastal Tartu Ülikoolis magistritöö „Immigratsioon meedia kõneainena aastatel 2003-2005 ja 2012-2014“, mis kirjeldab varjupaigataotlejate arvu kasvu Eestis ja sellest tulenevat võimalikku meediakajastuse suurenemisest. 2016. aastal kaitses Indrek Niibo Tartu Ülikoolis inglisekeelset immigratsiooniteemalist magistritööd „*The Public Communication of the Estonian Government Regarding the Refugee Crisis in 2015: Discourse Analytical Approach*“ – „Eesti Valitsuse avalik kommunikatsioon seoses 2015. aasta pagulaskriisiga: diskursuse analüütiline lähenemine“, mis vaatleb pagulaskriisidiskursust Eesti Vabariigi Valitsuse avaliku kommunikatsiooni näitel. Telesaadetele põhineb Leanyka Libeoni (2015) bakalaureusetöö „Multimodaalne vestlus telesaate „Vabariigi kodanikud“ näitel“, kus uurimisobjektiks on saatekülaliste suhtlustegevused pärast ajakirjaniku provokatiivset küsimust. Telediskursust kahes kultuuris on võrdlevalt analüüsinud Erkki Sillaots (2012), kelle töö keskendub ennekõike inimsuhete esitamisele ja käsitlemisele Eesti ja Soome diskussioonisaates.

Käesoleva magistritöö juhtumiuuring kirjeldab, kuidas tekib väitlus pagulaskriisi teemal ning kelle vahel, samuti on välja toodud iseloomulikud vastandseisukohad. Selline kvalitatiivne uurimus aitab teemat paremini mõista ning kirjeldab, kuidas erinevate ühiskondade arvamusliidrid mõjutavad suhtumist pagulaskriisi. Uurimisobjekti analüüsimisel kasutan diskursuseanalüüsi teooriat ja püstitan kaks uurimisküsimust:

Millistele pagulaskriisi aladiskursustele ja hoiakutele viitavad Eesti telesaate ning Taani-Rootsi telesaate leksikavalikud?

Milliseid võimalusi saatekõlalised pakuvad, et pagulaskriisi lahendada?

Magistritööl on kaks põhiosa: teoreetiline raam ja uurimus. Teoreetiline raam annab ülevaate pagulaskriisi taustast, kriisikommunikatsioonist, sotsiaalset konstruktivismist, ideoloogiatest, diskursuse mõistest, kriitilisest diskursuseanalüüsist, sõnavalikust kriitilise diskursuseanalüüsi osana ja töö metoodikast ning valimist. Uurimuse osa sisaldab saadete transkriptsioonide tekstianalüüsi. Töö lõpus on esitatud analüüsi järeldused, diskussioon ning kokkuvõte.

1. TEOREETILINE RAAMISTIK JA UURITAVA DISKURSUSE ERIJOONED

Teoreetiline raam annab ülevaate pagulaskriisi taustast ning kirjeldab pagulastega seotud mõistestikku, pagulaskriisi, kriisikommunikatsiooni ning annab ülevaate sotsiaalsest konstruktivismist ja võimalustest sellest lähtuvalt fenomene diskursuste kaudu kirjeldada. Diskursuse mõiste alapeatükis on välja toodud diskursuse mõiste üldiselt ja konkreetse tööga seoses. Teooriaosa kirjeldab ka sõnavalliku tähtsust kriitilise diskursuseanalüüsi alusena, ideoloogiaid ja parteipoliitilisi vaateid ning lõpuks on välja toodud kirjeldus kriitilise diskursuseanalüüsi olemusest.

1.1 Pagulaskriisi taust

Luhamägi (2016) väidab, et „Maailmas on vallandunud suurim väljarändekriis peale II maailmasõda seoses olukorra ebastabiliseerumisega Araabia maades“ (lk 3). Euroopa Komisjoni hinnangul on maailmas on üle 60 miljoni pagulase ja riigisisese põgeniku ning tegemist on kõige tõsisema pagulaskriisiga pärast Teist maailmasõda, kus tuleb leida probleemile Euroopa tasandil koordineeritud lahendus ja põhjalikult tugevdada ELi rändesüsteemi (Euroopa Komisjon, 2016). Kriisi on põhjustanud Niibo (2016) hinnangul Süüria sõja jätkumine, mis ohustab paljude inimeste elusid Lähis-Idas ja on peamine põgenike Euroopasse saabumise põhjus (lk 9).

Töös analüüsitava pagulaskriisidiskursuse kirjeldamisel on meedias kasutatud mitmeid väljendeid ning täpsustavalt on välja toodud meedias konstrueeritud tähenduste definitsioonid. Sõnad „pagulane“ ja „immigrant“ on meedias üldlevinud väljendid ja lugejale võivad nad jätta mulje kui sünonüümidest. Kuid tegelikult on eelnevalt nimetatud sõnadel erinev tähendus. Järgnevalt on välja toodud varjupaigavaldkonna põhimõisted:

põgenik on termin inimeste kohta, kes on sunnitud oma kodust lahkuma;

varjupaigataotleja ehk **rahvusvahelise kaitse taotleja** on inimene, kes on lahkunud oma koduriigist ning palunud rahvusvahelist kaitset teiselt riigilt, kuid kelle taotluse kohta ei ole veel tehtud lõplikku otsust;

pagulasstaatuse saab inimene, kes on põgenenud oma koduriigist, kuna teda kiusatakse seal taga rassilise, usulise, rahvusel, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumise tõttu ning ei saa seetõttu oma koduriiki naasta;

täiendava kaitse saaja on inimene, kes ei kvalifitseeru pagulasstaatusele, kuid kelle tagasipöördumisel oma koduriiki ähvardaks oht saada hukatud, piinatud või hukkuda juhusliku vägivalla tõttu relvakonflikti puhul ning kellele on riik seetõttu andnud rahvusvahelise kaitse;

rahvusvahelise kaitse saaja on katustermin erinevate kaitsestaatuste jaoks ja Eestis hõlmab see termin pagulasstaatuse ja täiendava kaitse staatuse saanud inimesi (Varjupaiga aastaraamat, 2014).

1.2 Sotsiaalne konstruktivism ja kriisikommunikatsioon

Algavas alapeatükis annan ülevaate sotsiaalse konstruktivismi ja kriisikommunikatsiooni mõistetest, mis on terminid, et mõista juhtumiuuringu tausta. Giddens (2001) väidab, et „Teoreetiline lähenemine nimetusega sotsiaalne konstruktivism usub, et see, mida üksikisikud ja ühiskond tajuvad ja mõistavad tegelikkusena, on indiviidide ja sotsiaalsete gruppide interaktsioonide looming“ (lk 98). Spencer-Oatey (2008) määratleb järgnevalt: „Väide, et sotsiaalsed reaalsused kinnituvad ainult läbi diskursuse, kuidas me nendest räägime või kirjutame, näitab sotsiaalse konstruktsionismi olemasolu“ (lk 179). Rein Raud (2013) määratleb sotsiaalset konstruktivismi järgnevalt: „Meie teooriad ja ettekujutused tegelikkuse eri sfääridest ei põhine mitte järjest täpsustuval teadmisel sellest, kuidas asjad meist sõltumatud on, vaid kollektiivsetel kokkulepetel, mis panevad paika, kuidas me peaksime neid nägema“ (lk 165). Eelnevalt kirjeldatud arusaamade järgi määravad kollektiivsed kokkulepped, kuidas inimesed tegelikkuse eri sfääre võivad tajuda.

Ferguson (1999) kirjutab kriisidest järgnevalt: „...paljud usuvad, et meedial on võim defineerida mingit olukorda kriisina“ (lk 105). Coombs & Holladay (2012) toovad välja, et kriisi võib näha kahest aspektist: „...inimesed väidavad tihti, et näiteks Hiina kriisisümbol näitab kriisi nii võimaluse kui ka ohuna“ (lk 18-19). Millar & Heath (2004) määratlevad, et „...kriis on ennustatav sündmus, mis ilmneb ootamatul ajal ja ähvardab

sidusrühmade heaolu; see vaidlustab organisatsiooni kehtestada järjepidevat narratiivi läbi konstruktiivsete muutuste, et kontrollida organisatsiooni saatust“ (lk 167). Organisatsiooni all pean silmas käesoleva materjaliga seoses riike kui organisatsioone ning samuti Euroopa Liitu kui organisatsiooni. Center & Jackson (1995) määratlevad kriisikommunikatsiooni põhimõtteid järgnevalt: „Iga juhtumi korral ootab üldsus, et organisatsiooni liidrid käituksid täieliku aususe ja osavõtlikkusega nii kriisi ajal kui ka pärast kriisi“ (lk 423).

1.3 Diskursuse mõiste

Foucault (1994) määratleb diskursuse kasutust ja annab diskursuse mõistele järgneva tähenduse: „Ma usun, et probleem ei seisne diskursuses joone tõmbamises selle vahele, mis kuulub teaduse või tõe valdkonda, ning selle vahele, mis kuulub mingisse muusse kategooriasse; pigem seisneb see mõistmises, kuidas diskursustes endis tekib tõde, mis pole ei õige ega vale“ (lk 119). Mõiste avamisel on ka mitmeid muid võimalusi, millest toon välja mõned definitsiooni määratlused vastavalt töö sissejuhatuses nimetatud metoodilisele alusele. Fairclough (2013) selgitab järgnevalt: „...diskursuse termin annab märku kasutatava keele üksikasjalikust vaatest kui sotsiaalse elu elemendist, mis on omavahel tihedalt seotud teiste elementidega“ (lk 3). Diskursus markeerib keele rakendust kui sotsiaalset praktikat (Wodak & Meyer, 2008, lk 6). Teun A. van Dijk (2005) määratluse kohaselt on diskursus „...tekst kontekstis“ (lk 236). Raivo Palmaru (2005) on diskursust defineerinud järgnevalt: „Diskursus on tähenduste, metafooride, esituste, juttude, lausete sidus võrk, mis loob asjast, sündmusest või isikust mingi versiooni“ (lk 41).

1.4 Sõnavalik kriitilise diskursuseanalüüsi alusena

Mitmele allikale viitava Unduski (1998) järgi on tekstides sisalduv keel märgisüsteem (lk 81). Uurimisobjekti analüüsi selgitamiseks annan algavas alapeatükis ülevaate, kuidas leksikaalsete märkide ehk sõnavaliku kaudu tekstides leiduvaid diskursuseid konstrueerida. Pajusalu (2009) kirjeldab, et „Juba Vana-Kreeka filosoofid arutlesid selle

üle, kuidas sõnad vastavad maailmale, see arutlusteema on kulgenud ka läbi keskaja filosoofia“ (lk 9).

Kasiku (2008, lk 40) hinnangul võib tekstis kasutatava sõnavaraga luua negatiivsust või positiivsust, kui ühes tekstis leiduvad sõnad *ohver, tragöödia, hirm, kurb mälestusmärk, kukkus kokku*, siis loob see ilmselt negatiivse pildi. Sanford & Garrod (1981) kirjeldavad, et „...saab veelgi selgemaks, et paljuski ei tulene inimese arusaamine diskursusest sõnade tähendusest, vaid sõltub pragmaatilisest teadmisest või teadmisest, kuidas miski tavaliselt toimib, mitte, kuidas miski paratamatult toimib“ (lk 53).

Häkkinen (2007) kirjeldab, et „...keeleteadus ehk lingvistika uurib inimkõne süsteeme ja nende kirjalikke vasteid“ ning „uurimisaineks võib olla ka keele ja mõtlemise seos või keele osa inimese käitumises“ (lk 9). Karlsson (2002) määratleb, et „...veelgi uuematest suundadest on kriitiline lingvistika haru, mis püüab seletada keele ja ideoloogiate ning keelekasutuse ja võimukasutuse seoseid“ (lk 51).

Croce (1998) väidab, et „...lingvistiline väljendus ehk sõna on uurijatele tihtipeale tundunud olevat interjektsioonifakt, nagu see tuleb ette tunnete füsioloogilises väljendamises nii inimeste kui ka loomade juures“ (lk 186). Cassirer (2007) määratleb sõnade ja sõnavaliku seoseid diskursiivsuse mõtlemisega, kus „...viimasele on sõna peamiselt vahendiks mingi endale püstitatud ülesande lahendamisel: loomaks suhet erilise, prajasti antud kaemus-sisu ja teiste vahel, mis sellega sarnanevad või sellele muidu kuidagi „vastavad“ – mis on seostatavad sellega mingi kindla liigitamise reegli abil“ (lk 69).

1.5 Ideoloogiad ja parteipoliitilised vaated

Luhmann (2009) selgitab ideoloogia mõistet järgnevalt: „Ühiskonnakirjelduste tasandil, mida praegu nimetatakse ideoloogiateks, viisid need 1820. aastatest saadik vastuoluni „individualismi“ ja „sotsialismi“ (hiljem „kollektivismi“) vahel, mis hiljem jooksid kinni pelgaks vastandamiseks“ (lk 351). Priimägi (2011) määratleb, et „Ideoloogia on suletud paradigma, kus iga positiivselt formuleeritud idee automaatselt välistab iga sellele ideele vastupidise (kontradiktorse) ning iga sellest ideest erineva (kontraarse) idee“ (lk 83). Fiske (1990) kirjeldab, kuidas ideoloogiad „...identifitseerivad erinevate fookuste

täheandusi“ (lk 165). Deininger (1965) märgib, et „...ideoloogia on protsess, milles isik võib olla teadlik, et tal on teatud uskumused, kuid sellest hoolimata on ta mitteteadlik tegelikest põhjustest, miks ta neid uskumusi omab“ (lk 374).

Magistritöös vaatlen ideoloogiaid kõneiskute parteipoliitilistest vaadetest lähtuvalt. Mõlemas saates esineb mitmekesiste vaadetega kõneisikuid ning erinevate parteide esindajad kasutavad sõnavalikuid, millega saate vaatajaid mõjutatakse.

Selleks, et näidata, kuidas saates osalejad jagunevad oma vaadete poolest, annan kõigepealt üldise kirjelduse erinevatest parteipoliitilistest vaadetest. Välja on toodud uuritavates saadetes osalenud kõneiskute poliitilised ideoloogiad. Esmalt annan ülevaate saates „Vabariigi kodanikud“ osalenud kõneiskute poliitilistest kuuluvustest. Kõneisik Martin Helme on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna liige, mis on Eesti Vabariigi järjepidevusest ja põhiseadusest lähtuv rahvuslik-konservatiivne erakond, mis liidab rahvusriigi, sotsiaalse sidususe ja demokraatlike põhimõtete eest seisvaid inimesi (EKRE, 2017). Martin Helme esindab saates seega rahvuslik-konservatiivset maailmavaadet.

Teine saate kõneisik on Hannes Rumm, kes esindab vasaktsentristlikku vaadet, mille ideoloogia on modernne sotsiaaldemokraatia ehk erakonna eesmärgiks on demokraatliku parlamentaarse poliitika teostamine selle nimel, et Eestis oleks tagatud sotsiaalne ja majanduslik turvalisus ja heaolu, kestlik areng ning igal inimesel oleks võimalus eneseteostuseks ja majandusliku heaolu kindlustamiseks (SDE, 2017).

Saatekülaline Igor Gräzin kuulub Reformierakonda, mis on Eestis liberaalse maailmavaate eestvedaja (Reformierakond, 2017). Estlund (2012) määratleb liberaalset maailmavaadet järgnevalt: „Keskne küsimus, mis elavdab liberaalset mõtteviisi on, kuidas inimesed saaksid koos elada vabade ja võrdsetena“ (lk 115).

Teiste saates esinenud külaliste ametlik poliitiline kuuluvus kõlab nende jutust vähem läbi. Näiteks Mall Hellami, Ivar Raigi, Erkki Bahovski, Liina Märtini, Karli Lamboti ja Antti Poolamehe sõnavõttudes esineb poliitiline maailmavaade vähesemal määral, kui eelnevalt nimetatud kõneisikutel Martin Helmel ja Hannes Rummil.

Järgnevalt on ära toodud Taani ja Rootsi ühistööna valminud saate „Debatten“ kõneiskute parteipoliitilised kuuluvused. Kõigepealt toon välja Taani saatekülaliste parteipoliitilised ideoloogiad. Morgan (1996) kirjeldab Taani poliitika atmosfääri kui väga pragmaatilist ja

kõnekeelset, kus erakonnad püüdlevad eesmärkide saavutamise poole aktiivsete läbirääkimiste abil ning järeleandmatud ideoloogilised positsioonid on teisejärgulised (lk 239).

Taani saatekülalistest esindab rahvuslik-konservatiivset maailmavaadet Martin Henriksen. Henriksen kuulub parteisse, mille taanikeelne nimi on *Dansk Folkeparti* (Dansk Folkeparti, 2002).

Uffe Elbæk taanikeelse nimega *Alternativet* parteist esindab rohelist maailmavaadet (Debatten, 2016). Nolan (1999) järgi on rohelse maailmavaatega erakonnad ääreparteid, mis rõhutasid 1980ndail keskkonnaküsimusi (lk 299).

Raadiohääli Mikael Jalving „Taani häälest“ kirjeldab, et on parempoolse maailmavaatega, kuid ametlikult parteiline kuuluvus tal puudub (Information, 2014). Samuti puudub ametlik parteikuuluvus saatekülalisel Poul Madsenil, kes on ajakirjanik (Debatten, 2016).

Inger Støjberg, kes on immigratsiooniminister, esindab parteid, mille taanikeelne nimetus on *Venstre* (Debatten, 2016). Alastair (2016) kirjeldab parteid järgnevalt: „...partei taanikeelne nimi *Venstre* tähendab „vasakut“, kuid see nimetus on vastukaaluks 19. sajandi reaktioonilisele „paremale“ ja partei on järjekindalt vastandunud sotsiaaldemokraatidele“ (lk 325).

Thomas Gyldal Petersen esindab vasaktsentristlikku vaadet. Petersen on parteist, mille taanikeelne nimetus on *Socialdemokratiet* ehk Taani Sotsiaaldemokraatlik partei (Debatten, 2016).

Taani parlamendiliige Naser Khader esindab konservatiivset maailmavaadet ning on erakonnast, mille taanikeelne nimi on *Det Konservative Folkeparti* (Debatten, 2016). Klosko (2011) kirjeldab konservatiivset maailmavaadet, kui „...filosoofilist skeptitsismi sellele, mis muudab küsitavaks iga printsiibi, mis on oletatavasti ajatu või naturaalselt laadi asjade käiku juurdunud“ (lk 326).

Rootslastest saatekülaliste hulgas esinevad järgnevad poliitilised maailmavaated. Kristina Persson on vasaktsentristliku vaatega ning rootsikeelse nimega erakonnast *Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (SAP)* ehk Rootsi Sotsiaaldemokraatlik töölispartei (Debatten, 2016). Perssoni poliitiline maailmavaade ühtib seega Eestist Hannes Rummi ja Taanist Thomas Gyldal Peterseni vaadetega.

Fredrik Malm kuulub erakonda, mille rootsikeelne nimetus on *Folkpartiet* ehk Inimeste partei. Erakond esindab liberaalset maailmavaadet (Debatten, 2016).

Paula Bieler on rootsikeelse nimega erakonnast *Sverigedemokraterna* ehk Rootsi Demokraatlikust parteist, mis on sotsiaalse konservatismi maailmavaatega (Debatten, 2016). Paula Bieleri poliitiline vaade ühtib üldjoontes taanlase Martin Henrikseni ja eestlase Martin Helme maailmavaatega.

Jonas Sjöstedt kuulub parteisse, mille rootsikeelne nimetus on *Vänsterpartiet* ehk Rootsi Vasakpoolne partei (Debatten, 2016). Jonas Sjöstedti poliitiline maailmavaade ühtib taanlase Inger Støjbergi poliitilise vaatega.

Boel Godner kuulub rootsikeelse nimetusega *Sveriges socialdemokratiska arbetareparti* (SAP) erakonda ehk Rootsi Sotsiaaldemokraatlikusse töölispartesse (Debatten, 2016).

Henrik Arnstadil, kes on neutraalne ajakirjanik, ja Per Svenssonil ametlik poliitiline vaade puuduvad (Debatten, 2016). Nemad kasutasid oma mõtteavaldustes ajaloos esinenud ideoloogiaid, kuna üheks võimaluseks vastandseisukohtade väljendamisel, on kasutada sõnavõttudes erinevate ajaloos esinenud sündmuste kirjeldamist. Näiteks II maailmasõja sündmuste kirjeldusi lugedes on võimalik tuua välja ideoloogiaid. Üheks Teise maailmasõja ajal maailmas levinud ideoloogiaks oli natsism. Gellately (2007) määratleb natsismi põhimõtet seoses sisserändega järgnevalt: „...igasugune mittesakslaste sisseränne pidi lõpetatama“ (lk 99). Natsismiga on tihedalt seotud ka antisemitismi ehk juudivastasuse ja rassismi teema. Lindepuu (2013) määratleb rassismiteemat järgnevalt: „Rassism, nagu nimigi ütleb, viitab inimeste paremaks ja halvemaks liigitamisele mingite rassiliste tunnuste põhjal: nahavärv, välimus, kuid ka rahvuslikud tunnusjooned“ (lk 10). Antisemitismiga seoses kirjeldab Graf (1992) „Kõigist natsionaalsotsialistide kuritegudest on inimkonna südametunnistust kõige sügavamalt vapustanud juudi rahva suhtes toime pandud genotsiid – holokaust“ (lk 9). Magistritöös analüüsitava perioodi rändekriisi teema puhul võib paralleele tõmmata juutide rändega Teise maailmasõja vältel, mida saatekülalised näidetena välja toovad.

1.6 Kriitiline diskursuseanalüüs

Van Dijk (1985, lk 352) kohaselt on kriitiline diskursuseanalüüs üks diskursusanalüüsi vormidest. Kriitilise diskursuseanalüüsi seitse üldist omadust on järgnevad:

- huvitub keele omaduste uurimisest loomulikus keskkonnas,
- fookus on suunatud suurematele ühikutele kui eraldiseisvad sõnad ja laused,
- uurib tegevusi ja interaktsioone,
- kaasab uuringusse mitteverbaalseid aspekte interaktsioonidest ja kommunikatsioonist,
- keskendub dünaamilistele sotsiokognitiivsetele strateegiatele,
- uurib keele (sotsiaalsete, kultuuriliste, kognitiivsete) kontekstide funktsioone,
- analüüsib suuremahuliselt grammatika ja keelekasutuse fenomene (Wodak & Meyer, 2008, lk 2).

Magistritöös kombineerin kriitilise diskursuseanalüüsi kahte erinevat tüüpi, milleks on Viini koolkonda kuuluva Ruth Wodak'i diskursiajalooline meetod ning Norman Fairclough'i sotsiokultuuriliste muutuste ja diskursiivsete muutuste suhte analüüs. Järgnevalt toon välja erinevate autorite kriitilise diskursuseanalüüsi määratlusi. Fairclough (2003) väidab järgmist: „Lähenemine diskursuseanalüüsile põhineb eeldusel, et keel on taandumatu osa ühiskondlikus elus, dialektiliselt seotud teiste ühiskondliku elu elementidega, nii et sotsiaalne analüüs ja uuring peavad arvestama keelt" (lk 2). Tenerio (2011, lk 187) kohaselt keskenduvad Wodak ja Fairclough oma töödes ideoloogiliste võimupositsioonide tõlgendamisele.

Norman Fairclough (2003) kirjeldab käsitusviisi järgmiselt: „Kriitilise diskursuseanalüüsi all pean silmas metodoloogilist käsitusviisi, mis keskendub peamiselt tekstidele (nii kirjalikele kui ka suulistele), keele retoorilistele ja tehnilisele kasutamisele ning küsimustele, kuidas diskursus kujundab sotsiaalseid gruppe, teadmisi ning suhteid“ (lk 3). Maingueneau (2006) toob välja järgmist: „Enamus diskursuse uurimise valdkonnas tegutsevatest inimestest arvavad, et on võimalik tõmmata piir „kriitilise diskursuseanalüüsi“ ja „diskursuseanalüüsi“ vahele, kuna kriitiline diskursuseanalüüs lisab kriitilise suunitluse diskursuseanalüüsile, mis iseenesest kriitiline ei oleks“ (lk 226). Fairclough (1995, lk 54) järgi tähendab kriitilisus arvestamist, et sõnadega väljendatakse võimu. Kasik (2008) toob välja kriitilise diskursusanalüüsi järgneva põhimõtte: „...kriitilise dis-

kursusanalüüsi põhieesmärk on selgitada, milliseid tähendusi keele abil konstrueeritakse ja kinnistatakse ning kuidas see mõjutab ühiskonda“ (lk 10). Meetod on valitud käesoleva töö aluseks, kuna sellega saab parimal viisil vastata töö uurimisküsimustele, mis on samuti seotud ühiskonda mõjutavate keeleliste valikutega.

2. METOODIKA

Juhtumiuuring põhineb kahe pagulaskriisi teemalise saate sisuanalüüsil, mis vaatab, milliseid tähendusi saatejuht ja saatekülalised oma leksikaalsete vahenditega loovad ning kuidas saates osalejad konstrueerivad oma suhtumist käsitledavas teemasse. Xu & Li (2012) määratlevad juhtumiuuringut järgnevalt: „...juhtumiuuring on spetsiifiliste inimeste, organisatsioonide, sündmuste ja protsesside uuring“ (lk 374). Analüüsin, millised teemad saadete kõneisikute dialoogides sisse tulevad, ja annan ülevaate, milles kriis avaldub ja kes pagulaskriisile reageerib. Juhtumiuuring on analüüsi jaoks sobiv, kuna rändekriisi puhul on tegu keerulise kontekstiga, mille mõistmiseks on vaja jälgida mitmeid perspektiive. Saadetes osalevad kõneisikud on erinevate poliitiliste maailmavaadetega, mis tuleb analüüsil arvesse võtta. Analüüsides erinevate saatekülalistest kõneisikute kõnevoore, toon tekstinäidetega välja, millised iseloomulikud teooria osas kirjeldatud ideoloogiate ilmingud nende kõnevoorudes esinevad.

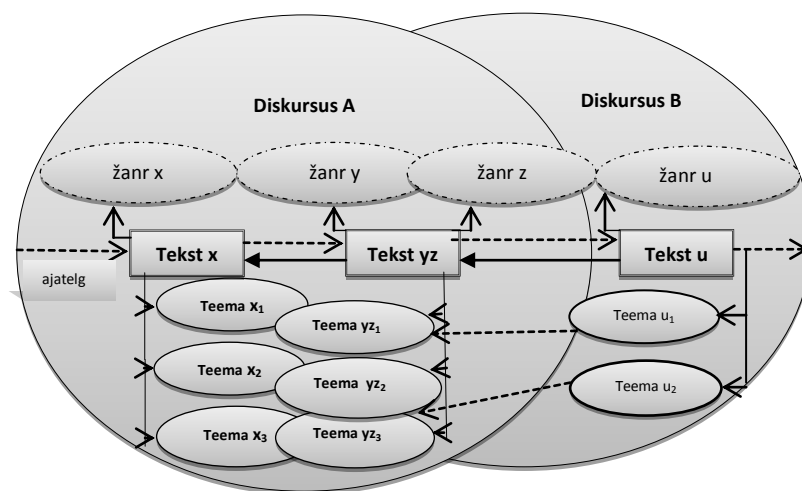
Valisin uurimisobjekti sisuanalüüsi metodoloogiliseks aluseks diskursuseanalüüsi, kuna diskursuseanalüüs on nii teooria kui meetod, ja annab võimaluse kombineerida uurimistehnikat, kasutades erinevaid diskursuseanalüüsi analüüsistiile. Erinevatest stiilidest valisin kriitilise diskursuseanalüüsi, mille kasuks otsustab Fernandez Martinez (2007) väide: „...kriitilise diskursuseanalüüsi üks kõige märkimisväärsimaid omadusi on teoreetiline ja metodoloogiline heterogeensus, sest kriitiline diskursuseanalüüs lähtub erinevatest teoreetilistest taustadest ning puudub konkreetne tunnuslik metodoloogia“ (lk 126). Kriitilise diskursuseanalüüsi teooriast kasutan töös Norman Fairclough'i ja Ruth Wodak'i lähenemisviise.

Norman Fairclough kriitilise diskursuseanalüüsi lähenemist võib formuleerida mitmes „staadiumis“, mida võib edasi põhjalikult seletada kui järgnevaid „samme“:

- fookus asetada semiootilises aspektis sotsiaalsele ebaõiglusele;
- identifitseerida takistused adresseerides sotsiaalset ebaõiglust;
- kaalutleda, kas sotsiaalne süsteem „vajab“ sotsiaalset ebaõiglust;
- teha kindlaks võimalikud teed takistuste ületamiseks (Wodak & Meyer, 2008 lk 167).

Käesolevas juhtumiuuringus võib sotsiaalse ebaõigluse all silmas pidada näiteks uurimisobjektis sisalduvat rassismi teemat. Uurimuse osas kategoriseerisin sotsiaalsele ebaõiglusele viitavad rassismi teemat sisaldvad leksikavalikud „rassismi aladiskursuseks“, mida kirjeldan ja analüüsin kaudselt läbi eelnevalt nimetatud „sammude“. „Rassismi aladiskursuse“ analüüsis toon välja kõneisikute tekstinäiteid, kus oli tehtud rassismile viitavaid leksikavalikuid. Keller (2013) kirjeldab eelnevalt nimetatud kategoriseerimist kui „...konteksti mingis kindlas kujutelmaks“ (lk 21).

Fairclough (2003) meetodid lubavad teksti uurida mitmel eritasandil, võimaldades lisaks teksti sisu, vormi ja sõnavara uurimisele, sünteesida seoseid teksti ja sotsiaalse praktika vahel, millele lisanduvad veel sotsiaalse konteksti ja ideoloogiate jälgimine teksti analüüsil (lk 3). Kriitilise diskursuseanalüüsi teooriast kasutan töös Norman Fairclough lähenemisviisi, kuna see võimaldab analüüsil välja tuua erinevaid ideoloogiaid ja leksi-kaalseid valikuid, mis diskursustes ja aladiskursustes esinevad. Wodaki & Meyer'i (2008, lk 90) teooria sisuanalüüs toob välja teemad, kategooriad, hinnangud, samuti arvestab Ruth Wodaki diskursiajalooline lähenemine intertekstuaalseid ja interdiskursiivseid suhteid lausungites, tekstides, žanrites ja diskursustes, jälgides organisatsiooni või institutsiooni ajalugu ja situatsioonilisi raame, samal ajal keskendudes neile suhetele, uurib, kuidas diskursused, žanrid ja tekstid muutuvad seoses sotsiopoliitilise muutusega. Kasutan töös Wodak'i meetodit, kuna see võimaldab analüüsil välja tuua ajaloolise konteksti. Wodak'i meetodis tähendab intertekstuaalsus Fairclough (1992) järgi, et iga tekst on vastuseks mingile varem loodud tekstile, muudab selle rõhuasetusi ja on sealjuures aluseks uutele, veel loomata tekstidele (lk 102).

Joonis 1. Intertekstuaalsed ja interdiskursiivsed suhted diskursuste, diskursuse teemade, žanrite ja tekstide vahel (Wodak & Meyer, 2008, lk 92)

Joonisel 1 kujutatud skeem illustreerib, kuidas tekstianalüüsil määratleda interdiskursiivseid ja intertekstuaalseid suhteid. Wodak & Meyer (2009) on kirjeldanud, et nende joonisel 1 „...on temaatiliste viidete intertekstuaalsed suhted nähtavad murtud nooltena“ (lk 92). Interdiskursiivsust iseloomustavad joonisel 1 kaks suurt ellipsit ja intertekstuaalseid suhteid iseloomustavad nooled. Teemad, millele tekst viitab on tähistatud väikeste ellipsite kaudu. Käesoleva töö uurimisobjekti žanriks on diskussioonisaade. Diskursuseks on pagulaskriisidiskursus, mis antud töös on koondatud kuueks aladiskursuseks ja millest on täpne ülevaade alapeatükis 3.3, kus on välja toodud pagulaskriisidiskursusega seotud aladiskursused. Stiilideks on erinevad identiteedid, mis töös on jagatud pagulaskriisidiskursuse vastasteks ja pooldavateks identiteetideks.

Ruth Wodaki diskursiajaloolisest meetodist kasutan tekstianalüüsil diskursiivsete strateegiate väljatoomist. Tabelis 1 on välja toodud diskursiivsed strateegiad. Diskursiivseid strateegiaid kasutan, et iseloomustada saate tekstides ehk saatekülaliste kõnevoorudes esinevaid leksikaalseid valikuid. Tabelis 1 kujutatud esimene strateegia sisaldab metafooride analüüsimist tekstis. Lakoff ja Johnson (1980) kirjeldavad, et metafooride kasutamine ei pruugi mõjutada vaid seda, kuidas me räägime ja argumentidest mõtleme, vaid ka seda, kuidas me argumenteerimise ajal mõtleme (lk 10). Semino (2008) viitab sellele, et metafoorid on harva neutraalsed – need loovad terminoloogiliselt midagi, mille

tulemiks on kindlaloormuline vaade vaatlusalusele teemale, millega kaasnevad ka kindlad suhtumised ja hinnangud (lk 32).

Saatetekstide analüüsis kasutan ka tabelis 1 märgitud kolmandat diskursiivset strateegiat ning toon saatekülaliste kõnevoorudest näiteid argumentatsiooni strateegia kasutamise kohta. Dijk (1997) kirjeldab, et argumentatsioon kasutab keelt selleks, et õigustada või vastustada seisukohta eesmärgiga vaadeldavat argumenti tugevdada (lk 208).

Diskursuseanalüüsi meetodi kriitikast on näiteks Chilton (2005, lk 78) välja pakkunud arvamuse, et õige arusaam inimese kognitiivsest suutlikkusest võib viia järelduseni, et kriitiline diskursuseanalüüs püüab õpetada inimestele seda, mida nad juba teavad. Sisuliselt leiab Chilton, et kui inimestel on loomulik võime verbaalset sisendit kriitiliselt käsitleda, siis kuidas kriitiline diskursuseanalüüs saab paljastada diskursuses seda, mida inimesed juba enda jaoks on avastanud.

Tabel 1. diskursiivsed strateegiad (KhosraviNik 2015 lk 109 järgi)

Strateegia (strategy ingk.)	Eesmärgid(objectives ingk.)	Meetodid (devices ingk.)
1.Nimetamisestrategie (Nomination)	Sotsiaalsete osalejate/ objektide/ fenomenide/ sündmuste ja protsesside diskursiivne konstruktsioon	liikmelisuse kategoriseerimise vahendid, kõnekujundid - metafoorid, metonüümid tegusõnad ja nimisõnad, mis tähistavad protsesse ja tegevusi
2.Predikatsioonistrateegia (Predication)	Sotsiaalsete osalejate/ objektide/ fenomenide/ sündmuste/ protsesside ja tegevuste diskursiivne kvalifikatsioon	stereotüüpiline, negatiivsete ja positiivsete tunnuste hindamine (omadussõnade ja prepositsiooniliste fraaside vormis jne) selgesõnalised võrdlused, väited, metafoorid ja teised retoorilised figuurid (metonüümid, hüperboolid, eufemismid) vihjed, ilmingud kollokatsioonid topoi (formaalne või rohkem sisuga seotud)
3.Argumentatsioonistrateegia (Argumentation)	Tõe nõuete ja normatiivse õigsuse põhjendus ja küsitavus	eksiarvamused deiktikud
4.Perspektivismi, raamistamise, diskursiivse taasesitamise strateegia (Perspectivization, framing and discourse representation)	Rääkijate ja kirjutajate vaatenurkade ja kaasamise väljendamise või kaugenemise positsioneerimine	jutumärgid metafoorid elavdamine lühendid otsene või kaudne kõne
5.Intensiivistamise ja leevendamise strateegia (Intensification, mitigation)	Kõneleja kavatsuste ja episteemiliste või deontiliste ütluste modifitseerimine ehk muutmine (intensiivistamine või leevendamine)	hüperboolid – poeetilised liialdused modaalsus, konjuktiivsus – ühendavus, kõhklused, ebamäärased väljendid, retoorilised küsimused kaudsed kõneaktid (küsimused tõendamise asemel) tegusõnad, mis väljendavad ütlemist, tundmist, mõtlemist jne.

2.1 Valimi moodustamise põhimõtted

Magistritöö uuringuks on kahe pagulasteemalise teledebati analüüs. Kitsam sisuanalüüsi uurimisobjekt on teledebatis osalejate kõnevoorud, analüüsimisel keskendun stuudiokülaliste ehk diskursusel osalejate kõnevoorudele. Valimiks on vaid saatekülalised ja saatejuhid. Televaatajate arvamused ja kommentaarid jätsin valimist välja. Valim on kaks saadet nende ühesuguse sisu, meediumi ja formaadi tõttu. Mõlema saate tekst on täismahus transkribeeritud, kuid magistritööst välja jäetud, et magistritöö maht püsiks normi piires. Taani ja Rootsi ühistööna valminud saate „Debatten“ transkriptsioonitekst

sisaldab 41 900 tähemärki ja Eesti saate „Vabariigi kodanikud“ tekst sisaldab 42 465 tähemärki.

Telediskursuse kirjeldamiseks toon välja järgnevad televisiooni kirjeldavad üldised mõisted, millele järgneb kahe uuritava saate täpsem kirjeldus. Cameron (2001) on öelnud, et diskursuseanalüüs „...on suuteline tegelema sotsiaalselt kindlaks määratud keelekasutusega igas kanalis või meediumis“ (lk 7). Marshall & Werndly (2002) kirjeldavad televisiooni moodsa meediumina, mis tegeleb tootmise-teksti-publiku tsükli, kus termin „tekst“ on meediauurimustes kasutusel selleks, et viidata materjalile, mida televisioon toodab nagu teledraamad, uudised, reklaamid, dokumentaalfilmid (lk 3). Hans-Georg Møller & Michael Thorsen (1996) kirjeldavad, et „...iga telesaadet võib vaadelda kui väidet, mille suhtes vaataja võtab oma seisukoha ning vaatajale peab olema selge, et saate aluseks on professionaalne ajakirjanduslik lähenemine ning põhjalik sisuline ettevalmistus“ (lk 19). Fairclough (2003) kirjeldab, et telesaate diskursusel on kõneisikud valitud, et esindada erinevaid „vaateid“ ja „debatt“ on orkestreeritud saatejuhi poolt, kes seab need „vaated“ teineteise vastu (lk 44).

Telesaadete kõnevoorude kui meediatekstide analüüsimine võib Norman Fairclough (1995, lk 5) hinnangul valgustada, kuidas maailma on kujutatud, milliseid identiteete loodud ja milliseid suhteid konstrueeritud nende vahel, kes telesaate diskursusel osalevad. Samuti seostab Fairclough telesaate diskursust kui üheaegset identiteetide ja suhete loojat. Botes (2004, lk 161) on kirjutanud telesaate diskursuse vallas, et teleprogrammide peamine mõju on eel-läbirääkimiste rollide täitmine, milleks on läbirääkimiste atmosfääri loomine, vastastikuse harimise võimaldamine konflikti osas ja rahumeelse interaktsiooni modellerimine. Seega on teledebatt sobilik, et kujundada õhkkond läbirääkimisteks, mis võimaldab vastaspooltel rahumeelselt konfliktile lahendusi leida.

Uuritav saade „Vabariigi kodanikud“ on Eesti Televisiooni saade. Analüüsitav saade oli eetris 1. märtsil 2016. aastal Eesti Televisioonis kestvusega üks tund. Saadet juhtis Aarne Rannamäe. Saatekülalisteks olid Euroopa Komisjoni Eesti esinduse juht Hannes Rumm ja Riigikogu Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esimees Martin Helme. Samuti osalesid saates Avatud Eesti Fondi juht Mall Hellam, Riigikogu Reformierakonna fraktsiooni liige Igor Gräzin, Tallinna Ülikooli õppejõud ning majandusteadlane Ivar Raig, ajakirja Diplomaatia peatoimetaja Erkki Bahovski, uuringufirma Faktum & Ariko projektijuht Liina Märtin ja ettevõtja Karli Lambot. Tegemist oli interaktiivse saatega, kus

televaatajad võisid saadet sotsiaalmeedia kaudu otse-eetris kommenteerida ja televaatajate kommentaarid ilmusid reaalajas teelekraanile (ETV, 2016).

„Debatten“ on Taani telekanali DR diskussioonisaade. Töös uuritav saade on tehtud koostöös Rootsi telekanaliga SVT. Saade oli originaalselt eetris 17. septembril 2015. aastal Rootsi telekanalis SVT ja samal kuupäeval Taani telekanalis DR kestvusega ligikaudu üks tund. Saatejuhtideks olid Taanist Clement Kjersgaard ja Rootsist Kristina Hedberg. Saatekülalisteks olid järgnevad isikud: Martin Henriksen Taani Rahvaparteist, Uffe Elbæk Alternatiivsest parteist, Mikael Jalving raadiohäääl „Taani häälest“, immigratsiooni-minister Inger Støjberg Taani Vasakpoolsest parteist, Thomas Gyldal Petersen Sotsiaaldemokraatlikust parteist, ajakirjanik Poul Madsen ja Taani parlamendiliige Naser Khader.

Rootsist olid kohal järgmised kõneisikud: sotsiaaldemokraadist Põhjamaade koostööminister Kristina Persson, ajakirjanik ja kommentaator Per Svensson, Fredrik Malm Inimeste parteist, Paula Bieler Rootsi Demokraatlikust parteist, Jonas Sjöstedt Rootsi Vasakpoolsest parteist, ajakirjanik Henrik Arnstad ja Boel Godner Rootsi Sotsiaaldemokraatlikust töölisparteist. Tegemist oli interaktiivse saatega, kus televaatajad võisid saadet sotsiaalmeedia kaudu kommenteerida (DR, 2015).

Mõlemad saated algasid kindla sissejuhatava struktuuriga. Esmalt alustasid saatejuhid saadet lühikese tervitusega ning tutvustasid saate teemat. Sellele järgnes saatekülaliste tutvustamine ja nende varasemate sõnavõttude esitamine. Tutvustuseks olid videoklipid, mille taustaks kõlasid saatekülaliste varasemad sõnavõttud. Pärast tutvustust pöördusid saatejuhid televaatajate poole ning andsid teada, et neil on võimalus sotsiaalmeediakanalite või telefoni teel diskussioonist osa võtta. Sellele järgnes diskussioon saatekülalistega.

3. PAGULASTEEMALISTE TELEDEBATTIDE VÕRDLEV ANALÜÜS. UURIMUS

Uuringu osas teen saadete tekstide ehk transkriptsioonide sisuanalüüsi ja kasutan selleks teooria ja metoodika osas kirjeldatud Fairclough'i ja Wodak'i kriitilise diskursuseanalüüsi meetodeid. Saadete diskursuseanalüüs otsib vastuseid püstitatud uurimisküsimustele ja toob välja põhilised leksikaalsed valikud pagulaskriisi ja selle aladiskursuste käsitlemisel Eesti, Rootsi ja Taani telemeedias. Tekstianalüüs annab ülevaate, milliseid hoiakuid loob telemeedia diskursuste konstrueerimise kaudu kogu ühiskonnas üldiselt. Analüüsin saatekülaliste kõnevoore ja leian seoseid teksti ja sotsiaalse praktika vahel. Eelnevates peatükkides kirjeldatud meetodite järgi jälgin kõnevoorudes esinevat sotsiaalset konteksti. Analüüsis toon välja konkreetseid näiteid saatekülaliste ja saatejuhtide kõnevoorudest.

3.1. „Vabariigi kodanikud“ diskursuseanalüüs

Uurimisobjektiks on saate „Vabariigi kodanikud“ transkriptsioon, mis käsitleb Euroopa Liidu erinevaid kriise. Euroopa Liidus aset leidvad kriisid, eelkõige pagulaskriis, on ühiskonnas laialdaselt kõlapinda leidnud, puudutades kogu rahvastikku. „Vabariigi kodanike“ saates on kohal nii pooldajaid kui ka vastaseid. Uurimisobjektiks on kahe saatekülalisest poliitiku Martin Helme ja Hannes Rummi arvamused sellel teemal ning samuti on kaasatud analüüsi saatejuht ja teised saatekülalised, kes oma arvamust avaldavad. Lisaks Martin Helmele ja Hannes Rummile on analüüsi kaasatud Mall Hellami, Ivar Raigi, Anti Poolamehe, Erkki Bahovski, Igor Gräzini ja Liina Märtini sõnavõtnud saates. Toon saatekülaliste kõnevoorudest välja pagulaskriisi diskursust konstrueerivad leksikavalikud. Lisan analüüsi ka kõneisikute erinevad parteipoliitilised kuuluvused ja ideoloogiad ning toon välja kõnevoorudes esinenud ajaloolise konteksti. Sünteesin kõnevoore vastavalt metoodika peatükis toodud tabelis 1 esitatud diskursiivsetele strateegiatele. Saade on televaatajate hulgas populaarne, mis viitab sellele, et saates puudutatakse teemasid, mis on hetkel aktuaalsed. See oli ka üheks põhjuseks, miks just see saade valiti.

Saate sissejuhatuseks teeb saatejuht Aarne Rannamäe lühikokkuvõtte saatekülaliste varasematest väljaütlemistest ajakirjanduses. Saatejuht toob näiteid, mida saatekülalised

on meedias kirjutanud. Kõigepealt annab Rannamäe ülevaate saatekülalise Hannes Rummi väljaütlemistest: „Võib ennustada, et kriisi põhi pole veel käes. Enne kui hakkab minema paremaks, läheb uue aasta algul veel halvemaks. Polariseerunud on ka valitsuse seisukohad“ (Vabariigi kodanikud, 2016). Samuti loob saatejuht ülevaate teise saatekülalise Martin Helme väljaütlemistest sotsiaalmeedias: „Parim variant on liidu lagunemine, kuna liidust välja astumine näeb võimatu. Parim lahendus on kui see jõle sotsialistlik liit laguneb. Ainult siis saab tekkida rahvusriikide vaheline liit“ (Vabariigi kodanikud, 2016). Eelnevalt nimetatud negatiivse alatooniga leksikaalsetest valikutest on näha Martin Helme üldist negatiivset suhtumist teemasse.

Diskursuseanaüüs analüüsib saate transkriptsiooni sõnavara, eesmärgiga välja selgitada, millise hinnangu saatekülalised ja saatejuht oma leksikaalsete valikutega käsitletavale teemale annavad. Analüüs tugineb järgnevatele uurimisküsimustele:

Millistele pagulaskriisi aladiskursustele ja hoiakutele viitavad Eesti telesaate leksikavalikud?

Milliseid võimalusi pakuvad saatekülalised, et pagulaskriisi lahendada?

Saatejuht vastandab saate alguses saatekülaliste arvamused Euroopa Liidu kriisi küsimustes ja annab ülevaate kõneisikute sotsiaalsetest suhetest ja identiteedist. Saate kaks põhilist arvamuseavaldajat on poliitikud Martin Helme ja Hannes Rumm. Martin Helme identiteediks on luua Euroopa Liidu kriisist sealhulgas pagulaskriisist pigem negatiivne kuvand. Negatiivne suhtumine Euroopa Liidu otsustusprotsessidesse tuleneb Martin Helmel tema parteipoliitilisest kuuluvusest, millele on viidatud peatükis 1.5. Helme väidab, et Euroopa Liit on eluvõimetu. Ta toob sisse kõnekujundid *jäle monstrum* ja *eluvõimetu*, mis on väga negatiivse alatooniga metafoorid. Helme annab tekstinäites 1 selgelt mõista, et Euroopa Liidu kriisi lahendus võib olla liidu lagunemine. Näites 1 kasutab Martin Helme neljal korral verbi *kannatama*, mis annab negatiivse kuvandi eestlaste tegevusele Euroopa Liidus. Predikatsiooni diskursiivset strateegiat kasutades iseloomustab Helme Euroopa Liitu negatiivsete tunnuste abil:

- 1) *See jäle monstrum on nii kui nii eluvõimetu. Nii et ühel hetkel ta laguneb nii või teisiti. Küsimus on selles, kui palju kahju me enne seda kannatame. Me oleme juba kahju kannatanud, noh näiteks Kreeka abipakettide näol. Me kindlasti kannatame kahju praegu juba selle immigratsioonikriisi arenedes. (Kõnevoor 4 - Martin Helme)*

Saatejuht esitab Helmele järgneva küsimuse, mis viitab intertekstuaalsusele, ehk tekstide omavahelisele seotusele ja toob kõnevooru Helme eelnevates sõnavõttudes esinenud tsitaadi. Võib väita, et saatejuht kasutab küsimust esitades diskursiivse taasesitamise võtet, mis on perspektivismi, raamistamise, diskursuse taasesitamise diskursiivne strateegia:

- 2) *Oota, kuidas see sinu tsitaat oli: „Mõistlik rahvusriikide vaheline koostöö.“ Kuidas selline liit sinu arvates välja võiks näha? Kuidas see võiks tekkida, kui mingit keskust ei oleks? (Kõnevoor 5 - saatejuht Aarne Rannamäe)*

Tekstinäites 3 vastab Helme saatejuhi küsimusele ja läheneb diskursuse konstrueerimisele läbi ajaloolise perspektiivi. Martin Helme viitab tekstinäites kolm Maastrichti, Amsterdami ja Nizza lepingu eelsele Euroopa Liidule. Järgnevalt on välja toodud kolme eelnevalt nimetatud lepingu põhisõnumid ja eesmärgid: Maastrichti leping koostati 1991. aastal ja see algatas Euroopa Liidu ühisraha loomise ning lõi ühispoliitikad sellistes valdkondades nagu tööstus, üleeuroopalised võrgud, tarbijakaitse ning tervis ja haridus; Amsterdami leping allkirjastati 1997. aastal ja jõustus 1. mail 1999. aastal ning leping lihtsustab ja laiendab kaasotsustamismenetlust kahekümnele valdkonnale ning tugevdab parlamentaarset demokraatiat Euroopa Liidu tasandil; Nizza leping lisab rohkem kaalu suurtele riikidele, kes nõustusid selle eest edaspidi vaid ühe volinikukohaga laienenud liidus (Euroopa Parlament, 2004). Helme kritiseerib tekstinäites Euroopa Liidu tegevust ja argumenteerib liidu pädevuste piiramise teemal:

- 3) *Aga Euroopa Liit on ju kunagi selline olnud. Ütleme siis Maastrichti eelne või vähemalt siis Amsterdami ja Nizza eelne Euroopa Liit oli selline, kus liidul olid piiratud pädevused. Ülejäänud otsused olid rahvusriikides. (Kõnevoor 6 - Martin Helme)*

Tekstinäites 4 esitab saatejuht Martin Helmele otseselt pagulaskriisidiskursust puudutava küsimuse ja väljendab seda sünonüümi „rändekriis“ abil ja küsib Helmelt mõnes mõttes retoorilise küsimuse:

- 4) *Kas rändekriis oleks olnud olemata, kui Euroopa Liitu sellisel kujul ei oleks olemas? (Kõnevoor 9 - saatejuht Aarne Rannamäe)*

Helme viitab saatejuhile vastates ajaloolisele kontekstile ja toob välja Schengeni süsteemi aspekti, mida peab rändekriisi tekkepõhjuseks. Järgnevalt on toodud süsteemi lühiseletus: Schengeni riigid jagavad ühist välispiiri, mille eest nad vastutavad sisepiirikontrolli puudumise tõttu ühiselt, et tagada julgeolek Schengeni alal (Euroopa Liit, 2014). Martin

Helme vastab järgnevas näites 5 tekstinäites 4 esitatud küsimusele seoses rändekriisi tekkega:

- 5) *Küsimus on selles, kuidas rändekriisile reageeritud oleks. Et kui ei oleks praegust Schengeni süsteemi. Kui seda olemasolevat Schengeni süsteemi oleks ka järgitud, siis praegust rändekriisi ei oleks, jah. (Kõnevoor 10 -Martin Helme)*

Tekstinäites kuus esitab saatejuht Hannes Rummile retoorilise küsimuse, mis on viies diskursiivne strateegia. Saatejuhi kõnevoor sisaldab retoorilise küsimuse esitamise meetodit kui ühte diskursiivsetest strateegiatest. Retoorilised küsimused, mis on „ei“ või „jah“ stiilis küsimused, on tihti sellised, millele on keeruline vastata, kui on tarvis oma huve kaitsta:

- 6) *Hannes me korraldasime referendumi Euroopa Liitu astumiseks, nagu Martingi ütles. Miks mitte ka sealt lahkumiseks ka korraldada midagi taolist? Jube lihtne küsimus: ei või jah. (Kõnevoor 11 - saatejuht Aarne Rannamäe)*

Tekstinäites 6 esitatud retoorilisele küsimusele jätab Hannes Rumm vastamata, kuna sellele ühesõnaliselt vastates, ei saaks ta oma vaateid õigesti vastavalt oma poliitilistele vaadetele väljendada. Seetõttu peab ta asjakohaseks sellele küsimusele mitte vastata. Selle asemel kasutab Rumm teist diskursiivset strateegiat (tabel 1) ja kirjeldab Euroopa Liitu läbi kõnekujundi. Rumm kasutab metafoori *korteriühistu*, millega on sobiv kujundlikult kirjeldada Euroopa Liidus toimuvaid sotsiaalseid protsesse ja sündmuseid. Ta kasutab seda võrdlust läbi terve saate. Ka teised saatekülalised võtavad selle metafoori kasutusse, mis viitab saatekülaliste kõnevoorudevahelisele intertekstuaalsusele (joonis 1). Metafoor *korteriühistu* on kujundlik ja enamusele arusaadav võrdlus. Rummi kõnevoorus esinevad ka metafoorsed väljendid, mis kirjeldavad pagulaskriisi ja pagulasi:

- 7) *Mina tuln siia saatesse täna, et mitte vastata „ei“ ja „jah“ küsimustele nii nagu Martin. Kui piltlikult öelda, et Euroopa Liit on praegu nagu korteriühistu, kus vahepeal kümme aastat elati väga ilusat elu. Praegu on korraga nii, et katus uputab, keldrisse jookseb solgivesi sisse ja üks üürnik on teistele kõvasti võlgu. Pikast omavahel nagistamisest ollakse tülis. (Kõnevoor 12 – Hannes Rumm)*

Hannes Rumm väidab, et Euroopa Liit on küll kriisis, kuid püüab leida positiivseid aspekte ja otsib lahendusi. Hannes Rumm loob endale Euroopa Liidu pooldaja identiteedi. Järgnevas tekstinäites 8 keskendub Hannes Rumm faktidele, mis loob temast

usaldusväärse kuvandi. Ka järgnevas nagu ka eelmises tekstinäites võib välja lugeda seoseid Rummi väljaütlemiste ja tema poliitilise kuuluvuse vahel, millele on viidatud peatükis 1.5:

- 8) *Mina arvan, et Eesti huvides on seda olukorda parandada ja sellesse ka panustada. (Kõnevoor 17 - Hannes Rumm)*

Järgnevas küsimuses kasutab saatejuht Euroopa Liidu kirjeldamisel kõnekujundit kohmakas. Ta selgitab kõnevoorus oma kõnekujundi valiku põhjust ning suunab küsimuse Euroopa Liidu pooldaja identiteediga Hannes Rummile:

- 9) *On ju põhimõtteliselt see õige, et Euroopa Liit on kohmakas. Otsustusprotsessid on pikad, kuna meid on seal kakskümmend kaheksa, ja kui tuleb midagi tõsist, kui tuleb mingi tõsine kriis, nagu terve eelmine aasta neid täis oli, siis see organisatsioon ei suuda nendele reageerida. (Kõnevoor 21 - saatejuht Aarne Rannamäe)*

Hannes Rumm nõustub saatejuhi väitega ja toob sisse Eesti meedia teema, mida iseloomustavad negatiivne suhtumine Euroopa Liitu ja selle otsustusprotsessidesse:

- 10) *Jah, aga siin ma juhin ka tähelepanu ühele asjale. Kahjuks ka Eesti ajakirjandus taastoodab sellist tarbeväljendit nagu: „Jälle nad Brüsselis otsustasid!“ (Kõnevoor 22 - Hannes Rumm)*

Tekstinäites 11 esitab saatejuht Hannes Rummile täpsustava küsimuse seoses ajakirjandusele Euroopa Liidu kritiseerija rolli loomisega:

- 11) *Oota, aga miks sa praegu Eesti ajakirjandust mainisid? (Kõnevoor 23 -saatejuht Aarne Rannamäe)*

Hannes Rumm ei kommenteeri oma vastust pikemalt tekstinäites 12 ja väljendub viies diskursiivne strateegia (tabel 1), milleks on ebamäärane väljend:

- 12) *Lihtsalt see on viide. (Kõnevoor 24 - Hannes Rumm)*

Näites 13 kaitseb saatejuht meedia kuvandit ja rolli ning väljendub teine diskursiivne strateegia: predikatsioonistrateegia, mida kõneisik väljendab läbi metafoorsete väljendite:

- 13) *Helme ütles seda! See on tüüpiline käibeväljend, et ajakirjandusele tuleb alati pasunasse anda. Seda ei ole meie tootnud. (Kõnevoor 25 - saatejuht Aarne Rannamäe)*

Liina Märtn, kes on uuringufirmast Faktom & Ariko, annab ülevaate eestlaste üldisest arvamusest seoses pagulaskriisiga. Saatejuht küsib tekstinäites 14, kas eestlased on Euroopa Liidu suhtes negatiivselt meelestatud nagu Martin Helme või on nad positiivse suhtumisega nagu Hannes Rumm:

- 14) *Liina Märtn, kas enamuse Eesti rahvast arvab nii nagu Helme või nii nagu Rumm. (Kõnevoor 65 - saatejuht Aarne Rannamäe)*

Liina Märtn, kes on uuringufirma Faktom ja Ariko projektijuht, annab ülevaate eestlaste üldisest arvamusest Euroopa Liidu tegutsemise osas ning ütleb, et uuringud näitavad, et enamik eestlasi pooldab Euroopa Liitu kuulumist. Selline faktide esitamine annab debatis eelise Hannes Rummile oma arvamuse kujundamisel:

- 15) *No, praegu rahvas arvab pigem nii nagu härra Rumm. Selles suhtes, et selle uuringu kohaselt, mis me viisime läbi eelmise aasta lõpus, ei saa nagu öelda, et Eestis oleks olukord nii halb kui Suurbritannias, ehk siis härra Rumm tõi juba need protsendid välja, et 78 protsenti elanikkonnast toetab hetkel kuulumist Euroopa Liitu. See protsent jaguneb veel omakorda. (Kõnevoor 66 - Liina Märtn)*

Saatejuht täpsustab üle, kas küsitlustesse on lisatud ka rändekriisi puudutav teema:

- 16) *See on uuring, kus rändekriis on juba sisse võetud. (Kõnevoor 67 - saatejuht Aarne Rannamäe)*

Liina Märtn vastab, et uuring toimus 2015. aasta novembris, millal rändekriisi puudutav meediakajastus oli juba väga aktiivne:

- 17) *Kus rändekriis on juba sisse võetud. Ehk see küsitlus toimus novembris. (Kõnevoor 68 - Liina Märtn)*

Järgmisena saab saates sõna majandusteadlane Ivar Raig, kes konstrueerib kriisi läbi majanduse aladiskursuse ja kasutab samuti Euroopa Liidu kirjeldamisel korteriühistuga seotud metafoori ja sõnastab selle ümber *kommunaalmajaks*:

- 18) *Räägime ikka nüüd sellest kommunaalmaja või elamuühistu, nagu Hannes siin rääkis, selle korrastamisest. Ma arvan, et kriis ei ole mitte ainult pagulaskriis ja Kreeka kriis, vaid kriis on ikka kogu selle maja haldamises. (Kõnevoor 69 - Ivar Raig)*

Näites 19 esitab saatejuht Ivar Raigile täpsustava küsimuse. Saatejuht toob küsimusse sisse metafoore sisaldava väljendi:

19) Kui vaja, katus tilgub ja vundament lõheneb. Kas siis on vaja anda kohe buldooserit või hakkame renoveerima? (Kõnevoor 70 - saatejuht Aarne Rannamäe)

Ivar Raig toob kriitikat seoses plaani puudumisega:

20) Selles ongi küsimus, et Euroopa Liidul ju ei ole plaani. See on suurim kriis ja neil ei ole plaani, mis teha selle sama majaga. Ma tahaks teada, mida, kas Hannes on plaan, kuidas selle maja elanikud õnnelikuks teha. (Kõnevoor 71 - Ivar Raig)

Saatejuht esitab Hannes Rummile iroonilises võtmes küsimuse, mis on jätkuks näites 20 esitatud küsimusele:

21) Hannes, kas sul on plaan? (Kõnevoor 72 - saatejuht Aarne Rannamäe)

Järgnevas tekstinäites kasutab Rumm pagulaskriisidiskursuse kirjeldamisel sünonüümi migratsioonikriis:

22) Kui selle maja näite juurde tagasi tulla, siis üks asi, millest siin peab kindlasti rääkima, on see, et miks see rändekriis tuli just Eesti inimestele väga suure šokina. Tegelikult ju asjatundjate jaoks oli selge, et see rändekriis tuleb ja ta tuleb. Ja meenutan, kui praegune Euroopa komisjon astus poolteist aastat tagasi ametisse, siis komisjoni president, Juncker ütles, et tal on 10 prioriteeti. Ebaoluliste asjadega ta ei tegele. Üks kümnest prioriteedist oli migratsioonikriis. (Kõnevoor 75 - Hannes Rumm)

Järgnevalt saab sõna ajakirja Diplomaatia peatoimetaja Erkki Bahovski, kes kasutab pagulaskriisi konstrueerimisel ajaloolist konteksti:

23) Ma arvan, et siin läheb mõlemat vaja. Pintsliga saab midagi stiliseerida ja buldooserit on vaja ka. Vastuseks Ivar Raigile, et tegelikult ju plaan oli. Aga plaan läks ju vett vedama. Ma meenutan ju, et 2001 tuli Laekeni deklaratsioon, milles hakati siis liikuma põhiseaduse lepingu suunas. 2005 Prantsusmaa ja Hollandi inimesed lasid siis selle lepingu alla vette ja 2009 tuli siis Lissaboni leping. Ehk siis teiste sõnadega 8 aastat vaieldi selle plaani üle. Tegelikult raisati aega. Küsimus on, et kas on mõtet seda uuesti nii-öelda käivitada. Pigem nagu praegu peaks tegelema kriisidega ja reageerima. (Kõnevoor 84 - Erkki Bahovski)

Järgnevas kõnevoorus väljendab Hannes Rumm tunnet, et talle tehakse ülekohut. Ta kasutab intensiivistamise ja leevendamise strateegiat (*Intensification, mitigation strategy*), tuues tekstinäites välja tegusõnu, mis väljendavad tundmist ja mõtlemist ning hüperboole ehk poeetilisi liialdusi:

- 24) *Kas me oleme sattunud kihutuskooosolekule. Vabanda, ma ei hakka vastama, selle pärast, et kui mulle visatakse, paisatakse näkku 7 valet ja 6 rumalust, siis ma ei hakka neid ükshaaval ümber lükkama. (Kõnevoor 100 - Hannes Rumm)*

Saatejuht küsib täpsustva küsimuse:

- 25) *Lükka seitsmest üks. (Kõnevoor 101 - saatejuht Aarne Rannamäe)*

Hannes Rumm vastab küsimusele kasutades erinevaid strateegiaid, näiteks nagu eelnevaski kõnevoorus intensiivistamise ja leevendamise strateegiat (*Intensification, mitigation strategy – ingk.*), tuues välja hüperboole, ehk poeetilisi liialdusi:

- 26) *Jube lihtne on öelda, et paneme piirid kinni ja nii ongi. Sellel on vähemalt kolm ebameeldivat tagajärge. Millest esimene annab tunda endast tavaliste inimeste nahal. (Kõnevoor 102 - Hannes Rumm)*

Järgnevalt toob Ivar Raig välja veel kriitikat seoses piiride sulgemise teemaga ja leiab sarnaselt Martin Helmega ja vastukaaluks Rummile, et turvalisus peaks olema tähtsam prioriteet kui piirikontrolli kallis hind:

- 27) *Piirivalvest rääkida ja migratsioonist rääkida. Me ei lahenda piirivalvega migratsiooniprobleemi ära. Ja migratsiooniprobleemi piirivalve tekitamiseks ja raha on naeruväärselt väikene, kui me teame, et Euroopa Liidu GDP on 15 triljonit, siis isegi 1 miljard on sellest alla ühe protsendi või 0,1 protsenti, see on ja piirid on vaja kinni saada, et migratsiooni pidurdada, see on naeruväärne siukstest asjadest rääkida. (Kõnevoor 120 – Ivar Raig)*

Saatejuht annab saate viimase sõnumi edastamise korra Igor Gräzinile, kes esindab liberaalset maailmavaadet. Gräzin juhib tähelepanu väärtushinnangute tähtsusele ja lõpetab saate provotseeriva väljaütlemisega:

28) *Mu jumal, kas Euroopa väärtused ja eetiline dimensioon ei maksa enam üldse midagi?! Me oleme muutunud raamatupidajateks. Me vaatame, et bilanss klapiks. Kui papp tuleb, me oleme eurooplased. Kui pappi ei tule, siis ei ole. Saad aru, selles on midagi vastikut ausalt öeldes. (Kõnevoor 143 - Igor Gräzin)*

3.2 „Debatten“ diskursuseanalüüs

Uurimisobjektiks on saate „Debatten“ transkriptsioon, mis käsitleb Euroopa Liidus aset leidvat pagulaskriisi ja otsib vastuseid, kuidas pagulaskriisi lahendada. Analüüsin, milliste keeleliste vahenditega saatekülalised suhtumist pagulaskriisi konstrueerivad ning toon kõnevoorudest välja pagulaskriisi diskursust konstrueerivad aladiskursused. Saates „Debatten“ on kohal spetsialistid Rootsist ja Taanist. Teema analüüsiks on valitud saatekülaliste arvamused pagulaskriisi teemal. Lisan analüüsi ka kõneisikute erinevad parteipoliitilised kuuluvused. Sünteesin kõnevoore vastavalt meetodi peatükis toodud diskursiivsetele strateegiatele. Samuti on kaasatud analüüsi nii Taani kui ka Rootsi saatejuht. Saade on Taani kõige populaarsem diskussioonisaade, mis puudutab ühiskonnaga seotud teemasid. See on peamine põhjus, miks just see saade valiti.

Saatejuhid Kristina Hedberg Rootsist ja Clement Kjersgaard Taanist juhatavad saate sisse, tehes lühikokkuvõtte saates arutatavast teemast. Kristina Hedberg toob kohe alguses välja rootslaste suhtumise pagulaskriisi, milleks on aramus, et Rootsis on suur enamus, kes toetavad pagulaste vastuvõtmist. Seetõttu tekib küsimus, miks Taani ei suuda pagulasi vastu võtta. Samas Taanis on suurem enamus vastu piiride avamisele, nagu seda teeb Rootsi ja tekib küsimus, kas rootslased teavad, mida nad teevad. Saate alguses tuuakse salvestistena välja Taani ja Rootsi peaministri suhtumised kriisi. Taani peaminister Stefan Löfven on aramusel, et pole võimalik kõiki pagulasi registreerida. Rootsi peaministri Fredrik Reinfeldt'i suhtumine pagulaste vastuvõtmisesse on aga väga positiivne, mis kõlab ka tema loosungist: „Avage oma südamed ja nähke inimesi hädas, mis ohustab nende elu!“ (Debatten, 2015).

Diskursuseanalüüs analüüsib saate transkriptsiooni sõnavara. Kasutades kriitilise diskursuseanalüüsi teooriat, selgitab analüüs välja, millise hinnangu saatekülalised ja saatejuhid oma leksikaalsete valikutega antud teemale annavad. Tekstianalüüs tugineb järgnevatele uurimisküsimustele:

Millistele pagulaskriisi aladiskursustele ja hoiakutele viitavad Taani-Rootsi saate leksikavalikud?

Milliseid lahendusi kõneisikud pagulaskriisile pakuvad?

Saatejuhid vastandavad saate alguses Taani ja Rootsi saatekülaliste arvamused pagulaskriisi küsimustes. Saates on aramusavaldajad jagatud kahte leeri: taanlastest saatekülalised ja rootslastest saatekülalised. Taanist on kohal järgmised aramusliidrid: Martin Henriksen Taani Rahvaparteist, Uffe Elbæk Alternatiivsest parteist, Mikael Jalving raadiohäääl „Taani häälest“, Inger Støjberg Taani Vasakpoolsest parteist, Thomas Gyldal Petersen Sotsiaaldemokraatlikust parteist, ajakirjanik Poul Madsen ja Taani parlamendiliige Naser Khader. Rootsist on kohal järgmised spetsialistid: Põhjamaade koostööminister Kristina Persson, ajakirjanik ja kommentaator Per Svensson, Fredrik Malm Inimeste parteist, Paula Bieler Rootsi Demokraatlikust parteist, Jonas Sjöstedt Rootsi Vasakpoolsest parteist, ajakirjanik Henrik Arnstad ja Boel Godner Rootsi Sotsiaaldemokraatlikust töölisparteist.

Taanlaste identideediks on luua pagulaskriisist pigem negatiivne kuvand. Rootsised seevastu on nii-öelda positiivselt laetud identiteediga. Analüüsin, milliste keeleliste vahenditega saatekülalised suhtumist pagulaskriisi konstrueerivad. Vaatlen kõnevoore ka kõneisikute erinevate parteipoliitiliste kuuluvuste kaudu ja toon välja erinevate ideoloogiate esinemist. Samuti analüüsin kõnevoore vastavalt metoodika peatükis esitatud diskursiivsetele strateegiatele.

Alustuseks kirjeldab Martin Henriksen, miks nad ei soovi Taanis pagulasi vastu võtta. Ühe põhjusena toob Henriksen välja, et pagulased soovivad minna Rootsi. Henrikseni kõnevoorst jääb kõlama, et Taani on andnud enda vastutuse Rootsi kanda ja mõistab samas rootslaste kriitikat. Henriksen toob sisse kõnekujundi avasüli, mis annab mõista rootslaste põhimõtetest seoses pagulaste vastuvõtmisega. Henriksen tunneb, et rootslased ootavad Taanilt sarnast suhtumist, mida väljendab leksikaalne valik kritiseerib Taanit:

29) Viimase 10 päeva jooksul on Taani jõudnud üle 7500 pagulase. Nendest kõigist on selles riigis vaid üheksasajal inimesel olemas koht varjupaigas. Paljudel nendest põgenikest on eesmärgiks jõuda hoopis Rootsi. Rootsi valitsus on nõus neid avasüli vastu võtma ning kritiseerib Taanit, sest nad ei tegele varjupaikade loomisega. (Kõnevoor 5 - Martin Henriksen)

Henriksen annab näites selgelt mõista, et Taani lahendab enda jaoks pagulaskriisi antud olukorras nii, et saadab enamus pagulastest Rootsi, andes suurema vastutuse Rootsile. Henriksen väidab näites 29, et Rootsi pagulased tahavdki minna. Rootslane Kristina Persson seevastu väidab, et pagulasi tuleb rohkem aidata. Persson leiab, et taanlased on

küünilised, kui nad seda ei tee. Kristina Perssonile luuakse ja ta ise loob endale pagulaste aitaja ja pooldaja identiteedi:

30) *Süüria sõda on tekitanud Euroopas vajaduse koostööks, et me saaksime rohkem põgenikke vastu võtta. (Kõnevoor 9 - Kristina Persson)*

Rootsi saatejuht jääb Euroopa Liidu kuvandi loomises pigem neutraalseks vaatlejaks ja loob endale suunaja rolli, kelle eesmärgiks on tasakaalustada saatekülaliste sõnasaamisproportsiooni. Näites 31 ja 32 on näha, et saatejuht ei anna hinnaguid, vaid küsib neutraalselt küsimusi. Saatejuht küsib tekstinäites 31 ja 32 poliitikutelt kommentaare Taanis ilmunud pagulastevastastele reklaamidele:

31) *Inger Støjbergi ministeerium on antud reklaami taga. Mida talle ütleksid? (Kõnevoor 10 - Rootsi saatejuht Kristina Hedberg)*

32) *Mida sina arvad? Su Rootsi kolleeg väidab, et oled küüniline. (Kõnevoor 12 - Rootsi saatejuht Kristina Hedberg)*

Hedberg annab näidetes 31 ja 32 mõista, et ta ei vali saate teema puhul pooli, vaid on sõltumatu ja esitab mitmekesiseid küsimusi pagulaskriisi kuvandi konstrueerimiseks. Inger Støjberg vastab saatejuhi küsimusele ja kirjeldab näites viis Taani pagulaspoliitika eesmäärke:

33) *Meie, taanlased, soovime täpselt ja arusaadavalt edasi anda, mis meetmed me oleme kasutusele võtnud ning missugune on Taani poliitika. (Kõnevoor 13 - Inger Støjberg)*

Näites 34 toob Persson sisse veenva argumendi selle kohta, miks Euroopa riigid võiksid rohkem pagulasi vastu võtta. Ta toob välja suhtelisuse Euroopa Liidu rahva arvu ja Euroopasse saabuvate pagulaste arvu vahel:

34) *Eelmisel aastal saabus Euroopasse ligi 600,000 pagulast. Kui EU oleks saar, kus elab 500 inimest, võrduks see 1 uue inimesega sellel saarel. Me tuleme sellega lihtsasti toime, see saar suudaks vastu võtta 2 uut elanikku, kui me teeme koostööd ning jagame ära kohustused. Lühiajaliselt võib see olla koormuseks, mis nõuab organiseeritust, haldamist ning abi. (Kõnevoor 17 - Kristina Persson)*

Näites 35 esitab Taani saatejuht Kristina Perssonile provotseeriva küsimuse:

35) *Niiet kui me oleme tagasi siin 3, 6 või 12 kuu pärast, on Rootsi vastu võtnud sadutuhandeid süürialasi ning väidab, et „Me suudame veel!“ (Kõnevoor 27- Taani saatejuht)*

Näites 36 vastab Kristina Persson diplomaatiliselt ja leiab, et kõik Euroopa riigid peaksid pagulaste vastuvõtmist nägema kui ühist kohustust. Kõnevoorst saab välja lugeda Euroopa riikide koostöö vajalikkust, milles väljendub Euroopa riikide vahelise koostöö teema kui üks kriisi lahendustest:

36) *Ma ei oska öelda, kui paljud Rootsi tulevad, kuid põgenike hulk kasvab järsult, niisiis me peame jagama ära kohustused. (Kõnevoor 28 - Kristina Persson)*

Näites 37 annab Inger Støjberg vastuse enda ja kogu Taani vaadetest, mis on rootslaste omast erinevad ja pigem pagulaste vastased. Inger Støjberg kasutab kõnevoorus metonüümi ehk põhjuslikku ümbernimetamist sõnale terrorist või salakaubavedaja ning ütleb selle asemel: „...need, kes ei ole oodatud...“ Metonüümi kasutamise korral on tegemist teise diskursiivse strateegiaga ehk nimetamise diskursiivne strateegia (tabel 1):

37) *Kuidas teeme kindlaks, et salakaubavedajad on võidetud? Kuidas teeme kindlaks, et need, kes ei ole oodatud, saadetakse välja? See on järgmine arutelu Euroopas, ainult nii saame me peatada pagulasvoolu. (Kõnevoor 30 - Inger Støjberg)*

Näites 38 toob Taani saatejuht välja metafoori sümptomite ravimine. See võib anda irooniliselt mõista, et pagulaste vastuvõtmise arvudest rääkimine on vaid pealiskaudne kriisi lahendamise võte:

38) *Niisiis selle üle arutlemine, kui paljusid me suudame vastu võtta, on vaid sümptomite ravimine? (Kõnevoor 31 - Taani saatejuht)*

Martin Henriksen kasutab näites 39 intensiivistamise ja leevendamise diskursiivset strateegiat, mis sisaldab tegusõnu, mis väljendavad tundmist. Samuti võib välja lugeda Henrikseni parteipoliitilist ideoloogiat, milleks on iseloomulik rahvuslik-konservatiivse ideoloogia põhimõte, et rahva arvamust ei kuulata piisavalt poliitilise eliidi poolt:

39) Taani on suure pinge all. Samuti oleme kuulnud, et paljud rootslased tunnevad, et poliitiline koorekiht ei esinda neid. Selle tõttu läheb Rootsi demokraatidel hästi - paljud rootslased ning taanlased arvavad, et seda kõike on palju, et probleeme on liialt. (Kõnevoor 33 - Martin Henriksen)

Taani saatejuht küsib näites 40, kas rootslased hiilivad pagulaskriisiga tegelemise teemast kõrvale ja eitavad probleemi olemasolu:

40) Ning te väidate, et Rootsis on sama probleem nagu Taanis. Rootsi on samuti rõhutatud, kuid nad ei räägi sellest. (Kõnevoor 34 - Taani saatejuht)

Martin Henriksen väidab näites 41, et Rootsi võimud ei kuula rahva muresid, mis on samuti iseloomulik Henrikseni ideoloogiale, milleks on rahvuslik-konservatism, mille puhul leitakse, et riigi demokraatia kannatab. Samuti viitab Henriksen enda poliitilise maailmavaatega ühtivale Rootsi erakonnale, milleks on Rootsi Demokraatlik partei. On loomulik, et Henriksen toetab sarnase ideoloogiaga parteid, kuhu ta ise kuulub:

41) Nad on alustamas sellest kõnelemist, kuid on näha, et eitamine on suur, ning see on muidugi probleem. See on samuti probleem demokraatiale, kui jätkatakse valimist poliitikute poolt, kelle hulgas ei ole neid, kellel on lahendus - Rootsi demokraadid - niisiis inimesed tunnevad, et nende muresid ei kuulata ära. (Kõnevoor 35 - Martin Henriksen)

Jonas Sjöstedt toob järgnevas tekstinäites 42 sisse metafoorse väljendi käitume südame järgi, mis näitab selgelt rootslaste üldist suhtumist pagulaste aitamisse ja osutab heatahtlikule, abistavale käitumisviisile. Samuti võib Jonas Sjöstedti kõnevoorust välja lugeda pagulaste suhtes kaastunde tekitamise soovi. Ta kasutab kõnevoorus emotsionaalset kirjeldust pagulaslastest, kes vajavad abi. Ta loob sõnadega kujundliku ja emotsionaalse pildi pagulaste abitusest ja tekitab televaatajates kaastunnet asüülitaotlejate vastu, mis on intensiivistamise ja leevendamise strateegia:

42) Ei, me näeme, mis toimub maailmas, ning käitume südame järgi, kui näeme ohusolevaid inimesi. On probleeme, sealhulgas ka integratsiooniga. On suur hulk tööd, millest DPP ei räägi, kuid kui me tahame asju lahendada, peame me seda tegema koos. (Kõnevoor 37 - Jonas Sjöstedt)

Taani saatejuht kordab järgnevas tekstinäites Jonas Sjöstedti emotsionaalset väljaütlemist ja suhtumist pagulaspoliitikasse. Kõnekujund südame järgi käituma võib iroonilises võtmes viidata, et mõeldakse impulsiivselt ja läbimõtlematult:

43) *Sjöstedt ütleb, et rootslased käituvad vastavalt südamele? (Kõnevoor 39 - Taani saatejuht)*

Taani poliitik Støjberg vastab saatejuhi iroonilises võtmes küsimusele. Støjberg selgitab, et ka Taani Valitsus käitub vastavalt headele tavadele, kuid toetub ennekõike väärtushinnangutele, et Taani säilitaks oma heaoluühiskonna staatuse:

44) *Jah. Ma usun, et me aitame neid, kes seda vajavad. Me kohtleme neid hästi, kes siia tulevad, ning ühtlasi me püüdleme selle poole, et Taani jääks selliseks, nagu ta on, koos väärtushinnangutega, mida me tunneme. (Kõnevoor 40 - Inger Støjberg)*

Järgnevalt esitab Taani saatejuht iroonilise küsimuse Taani Valitsuse koostatud reklaamide kohta, mis on pagulaste vastased:

45) *Reklaamid, mille te tegite, kus palute inimestel minna mujale, kas ka need on tehtud südamega. (Kõnevoor 41 - Taani saatejuht)*

Inger Støjberg saab aru, et tegemist on intigreeriva küsimusega ja vastab lähtuvalt faktidele ja jääb enda seisukohale kindlaks:

46) *Ma arvan, et see on vaid asjakohane informatsioon. (Kõnevoor 42 - Inger Støjberg)*

Tekstinäites 47 küsib Rootsi saatejuht Jonas Sjöstedti arvamust seoses moslemite temaatikaga:

47) *Me laiendame debatti. Jonas Sjöstedt ja Inger Støjberg; Sjöstedt, Jalvig ütles, et moslemid on ohuks piirkondades, kus nad domineerivad. (Kõnevoor 92 - Rootsi saatejuht SVT)*

Jonas Sjöstedt vastab küsimusele ja toob esmalt välja ajaloolise konteksti ning meenutab Bosnia põgenikke. Võib öelda, et Sjöstedt kasutab predikatsiooni diskursiivse strateegia selgesõnalise võrdluse meetodit ning võrdleb hetkel aktuaalse sisserände teemat Bosnia sõjapõgenikega. Samuti toob ta välja äärmusparempoolse ideoloogia, mis oli moslemite vastane:

48) Mäletan, kui inimesed põgenesid Bosniast, kus domineerib islam. Tolleaegsed parempoolsed ideoloogid ütlesid, et bosnialased ja serblased võitlevad Rootsi tänavatel - seda aga ei juhtunud. Enamus moslemeid on nagu mina ja sina, paljudel uskumustel on ekstremiste. Me peame suutma teha rohkem, me peame üritama takistada sõda Süürias. See on raske, kuid hädavajalik. Me peame kohapeal abiks olema kuid need, kes tulevad siia, peame me vastu võtma juhul kui nad on sobilikud varjupaikade jaoks. Ma olen kontrolli poolt, kuid meie kohus on aidata. (Kõnevoor 93 - Jonas Sjöstedt)

Järgnevas tekstinäites toob Inger Støjberg välja poliitiliste jõudude koostöö tähtsuse ja samuti avaldab ta toetust Rootsi Demokraatlikule parteile, mis on pagulastevastase identiteediga. Sellega püüab ta näidata, et paljud rootslased nõustuvad Taani Valitsuse liikmete arvamusel:

49) Ma arvan, et oleks veider välja jätta suur hulk inimesi, kes hääletavad demokraatide poolt. Ma olen teadlik, et võimalusi on erinevaid. Poliitika tähendabki seda, et leitakse üksmeel lahenduste saavutamiseks, mitte ei heida välja suurt osa rahvastikust. (Kõnevoor 97 - Inger Støjberg)

Tekstinäites 50 toob Inger Støjberg statistilisi andmeid ja arutleb sõnavabaduse teemal. Sellest võib välja lugeda 2006. aastal Taani meedias esile kerkinud skandaali. Skandaal, mida on nimetatud ka „Muhamedi karikatuuri kriisiks“ sai alguse, kui Taani ajaleht avaldas 12 karikatuuri Muhamedist, millele järgnes ülemaailmne moslemikogukondade protestilaine (Henkel, 2012 lk 67). Støjberg rõhutab tekstinäites sõnavabaduse tähtsust ja hirmu selle kaotamise pärast, mida illustreeris „Pildiskandaal“, mille puhul väljendus sõnavabaduse piiramine moslemite poolt:

50) See on fakt, sest uurimused näitavad, et 80% Taanis elavatest moslemitest arvavad, et ei tohiks olla vabadust oma religioonile või, et sa ei tohiks printida misiganes joonistusi sa soovid, järelkult tuleb sõnavabaduse jõud tühiseks muuta. (Kõnevoor 105 - Inger Støjberg)

Rootsi saatejuht kirjeldab, et pagulastega seonduvat väljendatakse Taanis ja Rootsis erinevalt: Taanis nimetatakse pagulaskriisi diskursusega seonduvat kaoseks ja Rootsis kriisiks:

51) *Kahes riigis räägitakse sellest täiesti eri viisidel. Meie kaks oleme väga hea näide. Minu lisasaate nimi, mis toimus paar nädalat tagasi, oli "Pagulaskriis". Teie programm, mis toimus samal päeval, oli nimega "Pagulaskaos"* (Kõnevoor 117 - Rootsi saatejuht)

Järgnevalt toon välja Rootsi Demokraatliku partei esindaja Paula Bieleri arvamuse. Rootslane Bieler lisab sarnaselt taanlase Henrikseniga arutlusse teema, et valitsus ei kuula piisavalt rahva arvamust, mis on iseloomulik tema parteipoliitilisele ideoloogiale, mis usub, et poliitiline eliit ei arvesta piisavalt rahva arvamusega. Tekstinäitest ilmneb seega Rootsi Demokraatliku partei ideoloogia iseloomulik joon, milleks on rahva arvamuse tähtsuse rõhutamine:

52) *Paljud Rootsi poliitikud elavad teistsuguses reaalsuses kui nende valijad. Ma ei ole kuulnud seda, mida me tulime siia arutama: Kuidas me saame põgenikke kõige paremini aidata? Ma ei oleks kunagi uskunud, et nõustun Arnstadiga, kuid tal on õigus, et kriis on Lähis-Idas. Kui me tahame aidata neid, kes kõige rohkem seda vajavad, peame me lõpetama nende aitamise, kes tulevad Euroopasse. Õigus varjupaigale tähendab, et pead avalduse esitama seal, kus parasjagu viibid. Seda selleks, et teha kindlaks, et ei peaks reisima väga kaugele, et leida avatud uks. Me mõjutame kogu Euroopat öeldes "Tulge meie riiki!". See on varjupaiga õiguse õõnestamine, arvestades, et inimesed peaksid saama varjupaiga koha nii kiiresti kui võimalik.* (Kõnevoor 154 - Paula Bieler)

Taani saatejuht esitab täpsustava küsimuse:

53) *Niisiis see, mida Rootsi on juba aastaid teinud, ei ole õige? See ei aita piisavalt põgenikke?* (Kõnevoor 155 - Taani saatejuht)

Paula Bieler selgitab, et peaks abistama Süüria lähiriike. Sama ideoloogiaga saatekülalised, Henriksen ja Helme, arvasid sarnaselt Bieleriga ja soovitasid aidata pigem lähiriike. Sellest näitest tuleb välja rahvuslik-konservatiivse ideoloogia ühine joon ja lahenduse pakkumise võimalus kriisile:

54) *Ei, kindlasti mitte seda. Enamus on oma kodumaal ja riigisisesele ümber paigutatud. Teised on naaberriikides. Seda mitte ainult seetõttu, et meie neid vastu ei võta, vaid ka seetõttu, et inimesed tahavad olla lähedal oma kodule ja perekonnale. Me peame aitama lähiriike, et nad saaksid oma koormaga hakkama.* (Kõnevoor 156 - Paula Bieler)

Järgnevalt küsib Taani saatejuht arvamusliider Uffe Elbækilt, mida ta arvab Rootsi pagulaspoliitikast:

55) *Kui teil oleks absoluutne võim Taani parlamendis, kas viiksite läbi samasugust pagulaspoliitikat nagu Rootsi? (Kõnevoor 159 - Taani saatejuht)*

Elbæk nõustub ja pooldab Rootsi pagulaspoliitikat, mis näitab, et ka taanlaste hulgas leidub rootslaste üldise pagulassõbraliku poliitika pooldajaid:

56) *Ma ütleks, et jah, või vähemalt sarnast. (Kõnevoor 160 - Uffe Elbæk)*

Uffe Elbæk toob tekstinäites 57 välja, et õigeid ja valesid vastuseid ei ole ning Taani ja Rootsi saavad, vaid teineteiselt õppida:

57) *On naeruväärne küsida, kas Taanil või Rootsil on õigus. Tõde ei ole sinus või minus, lahendus on kahe vahel. Me saame palju õppida sellest, mida rootslased hetkel teevad, kuid ka rootslased saavad õppida Taanilt. Mõnikord on lahendus teineteiselt õppimises. (Kõnevoor 167 - Uffe Elbæk)*

Järgnevas tekstinäites kirjeldab Naser Khader saabuvate pagulaste üldist pilti positiivsete leksikavalikutega:

58) *Need, keda vastu võtame, on Süüria koorekiht. Hea haridusega, need, kes saavad endale lubada reisimist ning põgenemist. Me veame alt neid, kes seda endale lubada ei saa - neid 7,6 miljonit, kes on riigisiselt ümber asunud. (Kõnevoor 168 - Naser Khader)*

Saate lõpetab Paula Bieler, kes toob välja ühe lahenduse kriisile, milleks võiks olla Euroopa Liidu piiride sulgemine:

59) *Me ei saa seda otsust üksinda vastu võtta. Me näeme Euroopa piire sulgumas, sest see on vajalik. Igal valimistel on toetus meie vastu kahekordistunud. Me teame mitmete küsitluste põhjal, et meie poliitika pooldatavus on suurem kui ühelgi teisel parteil. (Kõnevoor 184 - Paula Bieler)*

Taani saatejuht teatab, et tegemist oli saate viimase sõnavõtuga. Tänab saatekülalisi ja lausub saadet lõpetavad sõnad. Rootsi saatejuht tänab produtsente ja televaatajaid:

60) *See oli tänase õhtu viimane sõna. Tänud debateerijatele (Kõnevoor 187- Taani saatejuht)*

61) *Tänud produtsentidele ja teile, kes te vaatasite. (Kõnevoor 188 Rootsi saatejuht SVT)*

SVT ja DR soovivad teile head õhtut. Kõik õigused kuuluvad SVT-le ja DR-le. (kõnevoor 189 - Taani saatejuht)

3.3 Saadetes esinenud diskursused ja nende keelevalikud

Algavas alapeatükis on kategoriseeritud Eesti saates „Vabariigi kodanikud“ ja Rootsi ning Taani ühistööna valminud saates „Debatten“ esinenud diskursused ja diskursiivsed suhted teemade ja diskursuste vahel ning nende keelevalikud. Välja on toodud erinevad saate kõnevoorudes esinenud aladiskursused ehk teemaarendused, mis kujundasid pagulas-kriisidiskursuse. Vastavalt sissejuhatuses püstitatud uurimisküsimustele ning teooria ja metodoloogia osas kirjeldatud meetoditele koondasin sisuanalüüsi abil aladiskursused kuueks järgnevaks: „Euroopa riikide koostöö aladiskursus“, „rassismi aladiskursus“, „kultuuride erinevuse aladiskursus“, „piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursus“, „majanduse aladiskursus“ ning „turvalisuse aladiskursus“.

1. „Euroopa riikide koostöö aladiskursus“

„Euroopa riikide koostöö aladiskursus“ on Euroopa riike hõlmav ühiskondlik ettekujutus koostööst, et kriisile lahendusi leida. „Euroopa riikide koostöö aladiskursus“ väljendub järgnevates saate tekstinäidetes. „Vabariigi kodanike“ saates kasutab Hannes Rumm koostöö diskursuse väljendamisel leksikavalikut, metafoori naabermaja, mis viitab arvatavasti naaberriigile Venemaale, mille osas on üldtuntud aramus, et Eesti vajab Venemaa ees kaitset, millest üheks võimaluseks on koostöö Euroopa riikide vahel:

62) Aga kui me mõtleme, kus me seal korteriühistus asume või kes meie naabermajas elab, siis meil väga palju valikuid ei ole. (Kõnevoor 17 - Hannes Rumm)

„Vabariigi kodanike“ saates kasutab Mall Hellam koostöö diskursuse väljendamisel leksikavalikut koostöö aitab, kelle tekstis kõlab läbi Euroopa riikide suurema koostöö teema kui üks lahendus kriisile:

63) Ja nüüd kõik vaatavad nagu alt ülesse, et kus on lahendus. Tegelikult suurem koostöö aitab meid edasi ja meie inimesed on igal pool juures, kus otsuseid langetatakse. (Kõnevoor 93 - Mall Hellam)

Sarnaselt eelnevale näitele kasutab saates „Debatten“ rootslasest kõneisik Kristina Persson tekstinäites leksikaalseid valikuid, mis väljendavad koostöö vajalikkust. See kuulub pagulaskriisile lahenduse leidmisega seotud arutluste alla. Persson vihjab näites, et Euroopa riigid peaks tegema rohkem koostööd:

64) *Meie Euroopas peame pagulased vastu võtma. Olukord on väga keeruline. Süüria sõda on tekitanud Euroopas vajaduse koostööks, et me saaksime rohkem põgenikke vastu võtta. (Kõnevoor 9 - Kristina Persson)*

Järgnevas näites kasutab Hannes Rumm vastandamist koostööle, ehk kasutab leksikavalikuid, milles kritiseerib koostöö puudust. Rumm kasutab jätkuvalt Euroopa Liidu kirjeldamisel kujundlikku metafoori *korteriühistu* ja väljendab läbi selle kujundlikult Euroopa riikide koostöö tähtsust kui võimalikku lahendust kriisile läbi vastandamise:

65) *Korteriühistuid on kahesuguseid. Ühed on, kus käivad lõputud koosolekud ja vaieldakse ning kõik on stressis ja mitte midagi ei juhtu. Maja kunagi ei remondita, sest ei suudeta kokku leppida, ei suudeta laenu võtta, ei suudeta teha hanget sobivale firmale. (Kõnevoor 106 - Hannes Rumm)*

Taanlastest kõneisikute hulgas leidus koostööle viitavaid leksikavalikuid vähem, millest võib järeldada, et taanlastest kõneisikud hoiduvad koostöö tähtsuse rõhutamisest. Järgnevas tekstinäites juhib rootslasest kõneisik sellele tähelepanu ja annab oma leksikavalikutega mõista, et muretseb koostöö kadumise pärast Rootsi ja Taani vahel:

66) *Ma kardan, et me seisame Oresundi vastaspooltel ning karjume teineteise peale. See ei vii mitte kuhugi. Me peame mõistma, et me oleme selles koos. Me oleme naabrid, niisiis vastavalt Euroopa piiridele peame me andma oma panuse sellesse, kus riigis saavad põgenevad inimesed oma tulevikku rajada, ning nad vastu võtma, et asjad toimiksid. [...] On väga laastav kui EU ning tähtsad liikmesriigid nagu Rootsi ja Taani vaidlevad teineteisega. (Kõnevoor 58 - Fredrik Malm)*

Eelnevast tekstinäitest ja ka kõiki kõnevoore analüüsides avastasin, et rootslased rõhutavad koostöö tähtsust taanlastest enam. Samuti on näha, et rootslastest kõneisikud kutsuvad taanlasi koostööle. Seega võib järeldada tekstinäidete põhjal, et eestlastest ja rootslastest kõneisikute leksikavalikutes leidus koostöö tähtsuse rõhutamist enam kui taanlaste hulgas.

2. „Rassismi aladiskursus“

„Rassismi aladiskursus“ keskendub põgenikesse suhtumisel. Rassismi definitsioon on eelnevalt ära toodud peatükis 1.5. Martin Helme kõnevoorus väljendub rassismile kalduvus, kui ta vastandab moslemeid ja inimesi, milles jääb kõlama idee, nagu moslemid oleksid halvemad inimesed. Eelnev vastandamine viitab metoodika alapeatükis kirjeldatud sotsiaalsele ebaõiglusele, milleks on Fairclough'i kriitilise diskursuseanalüüsi lähenemine, kus fookus on asetatud semiootilises aspektis sotsiaalsele ebaõiglusele. Järgnevas näites väljendub sotsiaalne ebaõiglus rassismile viitamisega:

67) *Aga see sõltub sellest, mis inimesed seal elavad. Inimesed elavad, kui just ei vahetata ära seda, et inimesed moslemite vastu. (Kõnevoor 107 - Martin Helme)*

Eesti saates oli eelnev tekstinäide ainus, mis viitas rassismile. Samalaadset rassismile kalduvaid leksikavalikuid võis leida ka Taani kõneisikute tekstinäidetest. Taanlase Martin Henrikseni kõnevoorust võib samuti välja lugeda „rassismi aladiskursust“, millele viitab moslemite teema kui võimaliku ohu sisse toomine:

68) *Me ei saa kõiki vastu võtta. Taanis kuuleme me sellest rohkelt, ning olen kohanud inimesi kohtadest, kus on palju moslemi juuri, ning kust nad tunnevad, et on sunnitud lahkuma, sest on taanlased ja nad ei tunne end oma enda riigis teretulnult. On ebasümpaatne, et poliitikud aktsepteerivad selliseid olukordi. (Kõnevoor 32 - Martin Henriksen)*

Taanlastest saatekülaliste hulgas leidis enam kõneisikuid, kelle kõnevoorudes esines rassismile viitavaid leksikavalikuid, ja kui peamist vastulauset pagulaste vastuvõtmisele. Ka lisaks eelnevas näites toodud Martin Henrikseni tekstinäitele, mis oli kaudselt rassismile kalduv, leidis taanlastest kõneisikuid, kellel ametlik parteipoliitiline kuuluvus puudus, kuid kelle leksikavalikutes leidis rassismile kaldumist. Näiteks ajaloolane Mikael Jalving, kes väitis, et tema jutt ei sisalda rassismile viitamist. Rootslastest saatekülalised siiski leidsid, et Mikael Jalvingu tekst sisaldas rassistlikke väljaütlemisi, millest toon samuti tekstinäiteid. Kuid kõigepealt toon välja Jalvingu tekstinäite, kus ta kirjeldab, et kultuuride erinevuse teema arutamist ei tohiks rassismiks sildistada:

69) *Ma ei räägi rassidest, sellel pole midagi pistmist rassismiga. Ma räägin kultuuride tähtsusest. On naljakas, et mainisid juute, sest nemad tunnevad end ohustatuna terves Lääne-Euroopas. Eriti ohustatuna tunnevad nad end moslemite migreerumise tõttu. On pentsik mõelda, et kõik on kinni rassides. Ma räägin kultuursetest väärtustest ja arusaamadest - me peame seda nägema suuremas plaanis. (Kõnevoor 85 - Mikael Jalving)*

Rootslasest kõneisik Arnstad arvab siiski, et taanlase Jalvingu sõnavalikud viitavad rassismile. Järgnevas tekstinäites võib seostada rassimi diskursust natsismi ideoloogiaga. Henrik Arnstad toob esmalt välja ajaloolise sündmuse näite ning viitab 1938. aasta sündmustele. Arnstad peab 1938. aastat mainides silmas sündmust, mida Wodak & Richardson (2013) on kirjeldanud järgnevalt: „...natside sõjaseelse juudivastase tegevuse kõrgepunkt oli niinimetatud Kristallöö pogromm 9.-10. novembrini 1938. aastal, mis oli Gestapo, SA ja SSi poolt lavastatud kui väidetavalt spontaanne avaliku viha vallandumine Saksa saatkonna ametniku mõrvamise tõttu Pariisis“ (lk 60).

Võib öelda, et Arnstad kasutab predikatsiooni diskursiivset strateegiat ehk selgesõnalise võrdluse meetodit ning võrdleb hetkel aktuaalse sisserände teemaga seotud sündmusi maailmasõdadevahelisel perioodil aset leidnud sündmustega. Arnstad selgitab, et tuleb lõpetada pagulaskriisi diskursuse konstrueerimine läbi rassistliku mõtteviisi ja terrorismi teema, mis viitavad, et moslemid on oht Euroopa riikidele. Samuti kritiseerib Arnstad Taani Valitsuse koostatud pagulastevastaseid reklaame:

70) *Me oleme tagasi aastas 1938. Aastal 1938 me oleksime rääkinud juutide impordist ja sissetungist. Ta on vahetanud juudid moslemite vastu. Homme ta võib rääkida juutidest. Me ei lähe tagasi aastasse 1938. Võtame pigem aasta 1943, kus taanlased pagesid oma riigist Natsi-Saksamaa pealetungi tõttu. Mida oleksid taanlased teinud kui rootslased oleksid pannud üles plakatid kirjadega “Te ei ole Rootsis oodatud, jääge koju, me aitame teid teie kodukohas.” Oli samasugune kriisiolukord nagu on nüüd. Aga ma arvasin, et me oleme ajaloost midagi õppinud. (Kõnevoor 83 - Henrik Arnstad)*

Samalaadselt nagu eelnev näide sisaldab ka järgnev Arnstadi vastuseis vastasvaatele natside ideoloogia sisse toomist. See on näide sellest, mida Euroopa poliitika peaks ajaloost õppima, nagu Arnstad eelnevas näites kirjeldas. Järgnevat tekstinäidet, kus väljendub rassismivastane mõtteavaldus, illustreerib Arnstad sama näitega, mida Kristina Persson saate alguses kasutas, seega on tegu intertekstuaalsusega ja korrates sama näidet jääb see vaatajatele paremini meelde. Arnstad kasutab ka selles tekstinäites ajaloosündmuse kirjeldamist ning viitab 1943. aasta sündmustele, mille all mõtleb oletatavasti Taanis elanud juute, kes natside eest põgenesid. Hornshøj-Møller (1998) kirjeldab 1943. aasta sündmusi järgnevalt: „...tänu erakordsele toetusele Taani elanikkonna hulgas, kellelt abi paluti, peideti Saksa eriüksuste eest edukalt peaaegu 8000 juuti ja viidi nad seejärel ilma Saksa laevastiku efektiivse ennetustööta väikestes kalapaatides neutraalsesse Rootsi ohutusse“ (lk 61). Tekstinäites peab Arnstad tõenäoliselt silmas 1943. aastal Taanis elanud juudirahvusest inimesi, kes elasid Taanis ja nimetab neid taanlasteks:

71) *See on rassismi alustala. Meil on näide saarest, kus on 500 elanikku, ning neile lisandub üks väljaspoolt. Murdosa neist tuleb Euroopasse ning meie oleme rikkaimad riigid. Ma tulin täna DR-i ning nägin neid hiiglaslikke ehitisi, pidi kuluma miljardeid selleks, et neid ehitada. Miks mitte kasutada seda raha, et aidata hädasolevaid inimesi? Me tegime seda aastal 1943, kui taanlased põgenesid natside eest. Me ei öelnud “te ei tohi siia tulla, te olete lõunast ja salapärased.” (Kõnevoor 87 - Henrik Arnstad)*

Järgnevalt selgitab Sjöstedt, et arvamused on erinevad ja ühtset arvamust on raske välja tuua. Samuti toob ta välja näite parempoolse ekstremismi esilekerkimisest Euroopas ja kirjeldab seda ohtlikuna:

72) *Asja teeb keeruliseks see, et Taanis, Soomes ning võib-olla ka Rootsis võimutsevad parempoolsed, keda toetavad parteid, mis on parem-ekstremistlikud või rassistlikud. Nad normaliseerivad oma vaated. See on hirmutav muutus. (Kõnevoor 108 - Jonas Sjöstedt)*

Samuti kirjeldab rootslane Jonas Sjöstedt järgnevas tekstinäites „rassimi aladiskursust“ ning läbi vastandamise. Ta toob välja leksikavalikud, kus ta vastandab pagulaste nimetamist. Ta kirjeldab, milliste positiivsete metafooridega oleks õige pagulasi nimetada, et luua sisserändajatest positiivne kuvand, ja vastandab need negatiivse alatooniga metafooriga. Positiivsed leksikavalikud on pagulastele isad, emad, pojad ja tütred ning negatiivne metafoor pagulaste jaoks on massid:

73) Ühiskonnas on palju rassismi, see mõjutab inimeste elusid. See mõjutab juute, kes ei saa kanda oma palvemütse. See mõjutab moslemist tüdrukut, keda rünnatakse, sest ta kannab burkat. Kui see muutub normaalseks, on nemad need, kes selle eest maksma peavad - siis saab pagulasi kohelda ebainimlikult. Siis nad ei ole enam isad, emad, pojad ja tütred, vaid massid, kes sisse rändavad. (Kõnevoor 110 - Jonas Sjöstedt)

Rootslasest kõneisik kritiseerib saates taanlase leksikavalikuid, mis viitasid rassimile, ka järgnevas näites, kus Henrik Arnstad kirjeldab rassismikriisi probleemi ja leiab, et pagulaskriisi asemel on probleemiks rassismikriis:

74) Euroopas ei ole pagulaskriisi, see on Lähis-Idas ja Aafrikas. EU kannatab rassismikriisi all. Me suudame probleemid lahendada rassismiga võideldes. Rassism on tänasel päeval samasugune probleem, nagu oli sõdadevahelisel perioodil. (Kõnevoor 71 - Henrik Arnstad)

Eelnevatest tekstinäidetest on näha, et taanlastest saatekülalised viitavad rassimile kui millelegi loomulikule ja pagulastega kaasnevaga. Rootslastest kõneisikute leksikavalikutest saab aga järeldada, et rassism on nähtus, mis tuleneb rassistlikest sõnavallikutest ning see tuleb lõpetada, et rassistlikke jõude kaotada. Eesti saates leidis ainult üks rassimile viitav kõnevoor ja seda rahvuslikkust pooldava maailmavaatega esindaja poolt, mille järgi ei saa üldisemaid järeldusi teha. Taanis rääkisid rassismi esinemisest kui normaalsest nähtusest, ka need isikud, kellel ametlik parteipoliitiline kuuluvus puudus. Millest võib järeldada, et Taanis peetakse rassismist kui tavalisest igapäevasest nähtusest rääkimist normaalseks, mis on tingitud moslemite suurest arvust. Mõned taanlastest julgesid kultuuride erinevusest tingitud probleemidest rääkida ja ütlesid välja, et moslemi kultuuri erinevus, on taanlaste jaoks probleem. Tekib küsimus, et kas ka rootslaste jaoks on see tegelikult probleem, kuid nad väldivad lihtsalt sellest rääkimist.

3., „Kultuuride erinevuse aladiskursus“

„Kultuuride erinevuse aladiskursus“ on tihedalt seotud „rassismi aladiskursusega“, kuna taanlaste leksikavalikuid, mis viitavad kultuuride erinevusele, tõlgendavad rootslastest saatekülalised kui rassistlikule mõtteviisile viitamist. Järgnevalt on toodud näide, kuidas

taanlasest kõneisik kirjeldab kultuuride erinevust ja pärast seda näide, kuidas rootslasest saatekülaline tõlgendab seda rassismina:

75) *Euroopa riikide vahel on kiil ja pinged, see on tõsi. See on hetkel kõige tulisem ja tähtsam küsimus. Ma ei arva, et me peaksime järgima Rootsi lahendust ja mitte rääkima asjadest nii, nagu nad reaalselt on. Kultuur ei ole miski, mida saab õppida nii, nagu Arnsat seda teeb. Kultuur on ka tava, harjumused, inimeste elukombed ja see, kuidas nad käituvad. Moslemi ja islami kultuurides - ja ma ei räägi kõikidest moslemitest, sest muidugi on erandeid - on tugev suundumus käituda iseseisvalt ja vaenulikult Euroopa külalis-riikide suhtes. See on vastuvaidlemata kõikjal sedasi. (Kõnevoor 112 - Mikael Jalving)*

Järgnevas näites 76 toob Arnstad näite 75 vastulauseks kirjelduse, kus samastab eelnevas tekstinäites Jalvingu arutlust kultuuride erinevusest rassismiga. Võib öelda, et tegu on interdiskursiivsusega „kultuuride erinevuse aladiskursusel“ „rassismi aladiskursusega“:

76) *Kuid need, kes näevad välja nagu sina, kuid ei austa “Taani norme”. Kas kõigil ei olegi õigust oma arvamusele? Kas pead peale suruma... “Sul on vale nahavärv või religioon, järelikult oledki selline nagu nemad”. Kuid kui oled valge, blond ja siniste silmadega, siis järelikult sa ei saa selline olla. Sa mõistad inimesi nende nahatoonide põhjal hukka, ning see on rassism. (Kõnevoor 104 - Henrik Arnstad)*

4. „Piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursus“

„Piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursus“ põhineb eelkõige soovil sulgeda Euroopa Liidu välispiir. „Piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursus“ väljendub näiteks järgnevates saate tekstinäidetes. Järgnevas tekstinäites 77 toob Hannes Rumm sisse „piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursuse“ läbi riikide suveräänsuse teema:

77) Lepiti kokku, et piir on meil ühine, aga igaüks valvab seda eraldi. Nüüd on selgunud, et mõne koha pealt seda valvata väga ei suudeta. Kui Euroopa komisjon tuli välja sellise pooltoore mõttega, et ehk saaks, siis teeks ühised piirivalve jõud. Millel on ka nõrgemate riikide puhul, kes ise oma piiriga hakkama ei saa, võimalus sekkuda ja migrante tõrjuda. Siis öeldi, et: „Ei, ei see ei sobi meile, meil on suveräänsus esikohal. Kas piir peab või mitte, ei ole oluline.“ (Kõnevoor 34 - Hannes Rumm)

Järgnevas tekstinäites kirjeldab Martin Helme „piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursust“ läbi piiride kinni panemise ja piiride kontrollimise teemade:

78) Me ei räägi piiride kinni panemisest, me räägime piiride kontrollimisest. On väga suur vahe, kas sa lased inimesi üle ja kontrollid kõikide nende dokumente ja ei lase riiki sisse neid, keda sa ei taha lasta. Või sa paned piiri lihtsalt kinni, tõmbad sinna okastraataia püsti, nii nagu praegu on tehtud, sest see on praegu viimane häda. (Kõnevoor 78 - Martin Helme)

Hannes Rumm kirjeldab „piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursust“ läbi kalliduse teema. Tuues sisse argumendid, kui kalliks piirikontrolli taastamine kujuneb ja ku palju nädalast tööaega see tavakodanikelt ära võtab. Hannes Rummi kõnevoorst võib välja lugeda interdiskursiivseid suhteid „piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursuse“ ning „majanduse aladiskursuse“ vahel. Hannes Rumm toob sisse teema, et piiride kinni panemine ja kaitsmine on Euroopa Liidule liiga kallis ja majanduslikult võimatu ettevõtmine:

79) Siis see on see, et kui seda rändekriisi lahendada, siis sellel rändekriisi lahendamisel võivad olla head ja halvad tagajärjed. Ja rändekriis juba praegu omab väga ohtlikke siirdeid. Tohutult tore oleks nüüd natukese rääkida sellest viisavaba tsoonist, mis on enamuses Euroopa Liidu liikmesriikides Schengeni alast. Jube lihtne on öelda, et paneme piirid kinni ja nii ongi. Sellel on vähemalt kolm ebameeldivat tagajärge. Millest esimene annab tunda endast tavaliste inimeste nahal. Kujutage ette, et Euroopa Liidus käib 1,7 miljonit inimest iga päev naaber riigis tööl. Tuleb neil igal hommikul ja õhtul piirikontroll juurde. Palju see sinu nädala tööaega ära võtab? (Kõnevoor 102 - Hannes Rumm)

Järgnevas näites 80 kasutab Martin Helme kõnekujundeid, metafoore seoses Euroopa Liidu tegutsemise vastasusega. Helme ei näe probleemi piirikontrolli kalliduses, kuna peab turvalisuse teemat tähtsamaks prioriteediks kui majanduslikku perspektiivi, mida Hannes Rumm eelnevas näites 79 kirjeldas:

80) Ma tahtsin öelda, et selles piiride kinni panemises. Ma veel kord rõhutan, et väga suur vahe on, kas me paneme piiri kinni või me hakkame piiril kontrollima. Ja seda on ju tehtud Euroopas. Vanasti saadi suurepäraselt hakkama. See 1,7 miljonit, mis sa mainisid on väga väike protsent tegelikult ju kogu tööjõulisest elanikkonnast. (Kõnevoor 109 - Martin Helme)

Järgnevalt tuleb välja teema, milles Hannes Rumm ja Martin Helme on ühel nõul:

81) *Sa esitasid mulle küsimuse, kuidas hinnaga on. Mina olen sinuga nõus, et Euroopa Liidu välispiir tuleb kinni saada. Aga see ei välista seda, et sisepiirid võivad lahti jääda, sest jah, vastupidi, et kui välispiir on kindla kontrolli all, kui kriis on ületatud. Euroopa Liidu sisepiirid peavad lahti jääma. Sellest võidavad tavareisijad. (Kõnevoor 110 - Hannes Rumm)*

5., „Majanduse aladiskursus“

„Majanduse aladiskursus“ käsitleb kulutusi, mida rändekriis kaasa toob. Martin Helme, kes on Euroopa Liidu vastane, väljendab oma eriarvamust selles küsimuses tekstinäites 82, milles väljendub Euroopa Liidu tegutsemise vastasuse teema ja „majanduse aladiskursus“ seoses liiga väikeste summadega, mida riigikaitsele kulutatakse:

82) *Sest eurooplastel tegelikult ei ole ju mitte mingit kaitsevõimet. Kui me vaatame, Saksamaal on vähem tanke, kui Ukraina mässulistel. Nende 43-st sõjaväe kopterist 7 ainult töötavad. No see on selle tagajärg, et nad on kümme aastat järjest SKP-st kulutanud 1,3 protsenti riigikaitsele. (Kõnevoor 17 - Martin Helme)*

Majandusteadlane Ivar Raig konstrueerib kriisi läbi majanduse aladiskursuse ja kasutab saate alguses Hannes Rummi loodud metafoori *korteriühistu*, millega kujundlikult Euroopa Liidu tegutsemist kirjeldab:

83) *Räägime ikka nüüd sellest kommunaalmaja või elamuühistu, nagu Hannes siin rääkis, selle korrastamisest. Ma arvan, et kriis ei ole mitte ainult pagulaskriis ja Kreeka kriis, vaid kriis on ikka kogu selle maja haldamises (Kõnevoor 69 - Ivar Raig)*

Taanlane Inger Støjberg annab järgnevas näites vastulöögi Kristina Perssoni argumentidele, milles Persson väitis, et Taani teeb liiga vähe pagulaste heaks. Inger Støjberg toetub ka täpsetele numbrilistele faktidele, mis tekitab usaldust. Tekstinäites domineerib „majanduse aladiskursus“, kus kõneisik toob välja konkreetsete numbrid summadest, mida Süüria abivajajatele on jagatud:

84) *Ma ei eita, et me ei täida oma osa. Kui vaadata kalkultatsioone eelmisest aastast, oli Taani 2. kohal riikidest, mis võttis vastu enim põgenikke iga elaniku kohta. Võttes vastu pagulasi üldiselt, olime me 5. kohal. Tänapäevaks oleme me kulutanud 100 miljonit eurot abi jaoks nendele, kes on Süürias. (Kõnevoor 22 - Inger Støjberg)*

Järgnevas näites kirjeldab rootslane Kristina Persson, kuidas pagulased pikemas perspektiivis majandust elavdavad. Ta kasutab leksikaalseid vahendeid, mis kirjeldavad Rootsi rahvastiku vananemist ja toob välja võimaluse vahetada pagulased lahkuvate töötajate vastu:

85) *Ei, me suudame võtta vastu sellise taseme, mis meil on täna. Lühikeses perspektiivis on see koormus, kuid pikemaajalises võtmes saab see olema kasuks Rootsi majandusele. Meie demograafia vananeb, niisiis me saame lahkuvad töötajad asendada põgenikega, kellest paljud on haritud. (Kõnevoor 26 - Kristina Persson)*

6. „Turvalisuse aladiskursus“

„Turvalisuse aladiskursus“ keskendub hirmule turvalise elukeskkonna kaotamise ees ning on interdiskursiivses suhtes „terrorismi aladiskursusega“. „Turvalisuse aladiskursuse“ illustreerimiseks on järgnevalt ära toodud Eesti saate tekstinäide. Järgnevas tekstinäites saab sõna Eesti poliitik, ettevõtja, jurist ja ajaloolane Anti Poolamees, kelle kõnevoorus sisalduvad eelnevalt nimetatud pagulaskriisidiskursust iseloomustavad aladiskursused. Tekstinäide sisaldab iseloomulikke vastulauseid Euroopa Liidu tegutsemisele, samuti kritiseerib Poolamees tekstinäites Euroopa Liidu migratsioonipoliitikat:

86) *Aga mitte selle üle, et Euroopa Liit sisuliselt impordib terrorismi. Ainuüksi Saksamaal loeti üle 7000 Tsihaadi võitlejat Saksa luure poolt, kellest nelisada on kohe valmis pommivöö peale panema, nagu nad väidavad. Et tule taevas appi! Julgeoleku karantiini Euroopa Liit! See on nagu karikatuur tänapäeval. Sellisel kujul tegelikult ta ju ründab liikmesriikide suveräänsust sellega, et ta, kui Ungari kaitseb ennast ja ehitab tara, siis ta hakkab ähvardama Ungarit. Mis peaks olema Eesti esindajate ülesanne? Kaitsta Eesti huve! (Kõnevoor 37 - Anti Poolamees)*

Taani saatekülalise järgnevas kõnevoorus väljendub arutelu küsimuste esitamisega, kus on kirjeldatud salakaubavedajate tegevuse peatamist:

87) Kuidas teeme kindlaks, et salakaubavedajad on võidetud? Kuidas teeme kindlaks, et need, kes ei ole oodatud, saadetakse välja? See on järgmine arutelu Euroopas, ainult nii saame me peatada pagulasvoolu. (Kõnevoor 30 - Inger Støjberg)

Järgnevates tabelites 2 ja 3 on kokku võetud diskursustes esinenud leksikavalikud ja eelkõige metafoorid ja võrdlused, mida saatekülalistest kõneisikud kasutasid pagulaskriisidiskursusest rääkimisel. Lahterdasin kaheks pagulaskriisi ja pagulaste kirjeldamisel kasutatavad leksikavalikud.

Tabel 2 Pagulaskriisi kirjeldavate leksikavalikute kõrvutamine saadetes „Vabariigi kodanikud“ ja „Debatten“

Eesti	Rootsi – Taani
katus uputab	rassismikriis (Rootsi)
keldrisse jookseb	pagulaskaos (Taani)
solgivesi sisse	
poliitikute jutt, meedia niisugune mõnus ülekaajastus	Probleem on, et meie, meedia, oleme reklaamiks. Ma üritame kohaneda sellega, mida me arvame, et turg soovib.
eksistentsiaalne kriis	
katus laseb läbi	
katus tilgub	
vundament lõheneb	
Probleemid (olid)	
Vahemeremaade ääres.	
katalüsaator	

Tabelis 3 on näha, et Eesti saates on ülekaalus negatiivse alatooniga metafoorid. Taanlaste leksikavalikud on positiivse alatooniga ning mõned ka iroonilises võtmes, mis viitab negatiivsusele. Rootslaste tehtud leksikavalikutest on tabelis ära toodud ka metafooride vastandamine, kus rootslastest kõneisikud vastandasid negatiivseid metafoore positiivsetega. Rootsi arvamusiidrid kirjeldasid pagulasi läbi positiivse alatooniga metafooride, kuid näitena lisasid ka negatiivseid, millega rootslastest arvamusiidrid näitasid, milline sõnakasutus on sobimatu.

Tabel 3 Pagulastest rääkimisel tehtud leksikavalikute kõrvutamine saadetes „Vabariigi kodanikud“ ja „Debatten“

Eesti	Taani	Rootsi
inimkaubanduse voogudest	nõrgemaid põgenikke	1 uue inimesega
migrante	mu sõbrad	võtta 2 uut elanikku
naised ja lapsed	neid “häid” inimesi	ohusolevaid inimesi
tuld sülgavad imamid	moslemid Lähis-Idast ja Aafrikast	meie kolleegid, õpetajad ja linnapead
inimesed moslemite vastu	Süüria koorekiht	Süüria tüdruku
täis elujõus mehed	Hea haridusega, need, kes saavad endale lubada reisimist ning põgenemist...	Tuleb isa teie juurde, kellel süles laps...
solgivesi	eliiti ja haritud inimesi	põgenevate inimestega
		džihhadistid
		Inimesed, kes arvavad, et naised peaksid kodus püsima.
		Kes vihkavad muid asju.
		antisemitistid
		uustulnukid
		Siis nad ei ole enam <u>isad</u> , <u>emad</u> , <u>pojad</u> ja <u>tütred</u> , vaid <u>massid</u> ...
		Koormaga

3.4 Pagulaskriisi esituse võrdlus ja järeldused

Algavas alapeatükis toon välja sissejuhatuses püstitatud probleemküsimuste vastused: millistele pagulaskriisi aladiskursustele ja hoiakutele viitavad Eesti telesaate ning Taani-Rootsi telesaate leksikavalikud ning milliseid võimalusi saatekülalised pakuvad, et pagulaskriisi lahendada. Koondasin aladiskursused kuueks: „Euroopa riikide koostöö aladiskursus“, „rassismi aladiskursus“, „kultuuride erinevuse aladiskursus“, „piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursus“, „majanduse aladiskursus“ ning „turvalisuse aladiskursus“. Järgnevalt on välja toodud järeldused iga aladiskursuse kohta:

„Euroopa riikide koostöö aladiskursus“ sisaldas leksikavalikuid, mis viitasid Euroopa riikide suuremale koostööle, mis võib olla üheks võimaluseks kriisi lahendamisel. Kõneisikud leidsid, et Euroopa riigid peaksid tegema rohkem koostööd. Tekstinäidetes kasutati ka vastandamist koostööle, ehk kasutati leksikavalikuid, milles kritiseeriti koostöö puudust, millega väljendati kujundlikult Euroopa riikide koostöö tähtsust kui võimalikku lahendust kriisile.

Leidsin, et taanlastest kõneisikute hulgas leidis koostööle viitavaid leksikavalikuid vähem, millest võib järeldada, et taanlastest kõneisikud hoiduvad koostöö tähtsuse rõhutamisest. Rootslastest kõneisikud juhtisid sellele tähelepanu ja andsid oma leksikavalikutega mõista, et muretsevad koostöö kadumise pärast Rootsi ja Taani vahel. Kõnevoore analüüsides avastasin, et rootslased ja eestlased rõhutavad koostöö tähtsust taanlastest enam. Samuti on näha, et rootslastest kõneisikud kutsuvad taanlasi koostööle. Seega võib järeldada tekstinäidete põhjal, et eestlastest ja rootslastest kõneisikute leksikavalikutes leidis koostöö tähtsuse rõhutamist enam kui taanlaste hulgas.

„Rassismi aladiskursus“ keskendub põgenikesse suhtumisel ja selles avaldus sotsiaalse ebaõigluse identifitseerimine. Eesti saates kasutati rassismile viitavaid leksikavalikuid ainult ühel korral. Rassismile kalduvaid leksikavalikuid võis leida Taani rahvuslik-konservatiivset maailmavaadet esindava kõneisiku tekstinäidetest. Taanlastest saatekülaliste hulgas leidis enam kõneisikuid, kelle kõnevoorudes esines rassismile kaldumist kui peamist vastulauset pagulaste vastuvõtmisele.

Samas leidis taanlastest kõneisikuid, kellel ametlik parteipoliitiline kuuluvus puudus, kuid kelle leksikavalikutes siiski leidis rassismile kaldumist kui peamist vastulauset pagulaste vastuvõtmisele. Rassismiga võis seostada vastulauseid pagulaste vastuvõtmisele, kus vastandseisukohtadele läheneti kultuuri teemadest lähtuvalt ja toodi välja asjaolu, et kultuuri ei ole võimalik õppida. See erines mitme Rootsi arvamusiidri seisukohast, kes kultuuride erinevuse kirjeldamise lahterdasid rassismiks. Enamus Rootsi poliitikutest olid arvamusel, et pagulaskriisi tegelikuks olemuseks on rassismikriis.

Rootsi mitmed kõneisikud seostasid taanlaste selgitusi kultuuride erinevusest natsismi ideoloogiaga. Mõned Rootsi kõneisikud tõid vastulausetena välja näiteid maailmasõdade perioodist. Nad võrdlesid hetkel aktuaalse sisserände teemat ajalooliste sündmustega, et taanlastele selgitada, et tuleb lõpetada pagulaskriisi diskursuse konstrueerimine läbi rassistliku mõtteviisi ja terrorismi teema. Samuti kritiseerisid Rootsi kõneisikud Taani

Valitsuse koostatud pagulastevastaseid reklaame. Rootsi mitmed kõneisikud viitasid, et Euroopa poliitika peaks ajaloost õppima.

Rootslased kasutasid pagulaste kirjeldamisel vastandavaid leksikavalikuid, ehk kirjeldasid milliste positiivsete metafooridega oleks õigem pagulasi nimetada, et luua sisserändajatest positiivne kuvand, ja vastandasid need negatiivse alatooniga metafooridega. Selleks, et näidata, kui olulised on positiivse pildi loomiseks positiivse alatooniga leksikavalikud. Samuti kritiseerisid rootslastest kõneisikud taanlaste leksikavalikuid, mis viitasid rassimile. Rootslased leidsid, et pagulaskriisi asemel on probleemiks rassismikriis.

Taanlastest saatekülalised viitavad rassimile kui millelegi loomulikule ja pagulastega kaasnevale. Rootslastest kõneisikute leksikavalikutest saab aga järeldada, et rassism on nähtus, mis tuleneb rassistlike sõnavalikutest ning see tuleb lõpetada, et rassistlike jõude kaotada. Nagu eelnevalt mainitud leidis Eesti saates ainult üks rassimile viitav kõnevoor ja seda rahvuslikkust pooldava maailmavaatega esindaja poolt, mille järgi ei saa üldisemaid järeldusi teha. Kuid Taanis rääkisid rassismi esinemisest kui normaalsest nähtusest, ka need isikud, kellel ametlik parteipoliitiline kuuluvus puudus. Sellest saab järeldada, et Taanis peetakse rassismist kui tavalisest igapäevasest teemast rääkimist normaalseks. Rootsis on rassismi seostamine immigrantidega, aga eriti moslemitega, tabu teema, millest ei räägitud. Põhjus võis olla ka see, et poliitikud peavad paremaks kultuuride erinevusest mitte rääkida, et sellega kaasnevaid võimalikke rassismiga seostamise probleeme vältida. Taanlased aga julgesid rassismiga seotud probleemidest rääkida ja ütlesid selgelt välja, et moslemite kultuuriline erinevus on taanlaste jaoks probleem.

„Kultuuride erinevuse aladiskursus“ on tihedalt seotud „rassismi aladiskursusega“, kuna taanlaste leksikavalikuid, mis viitavad kultuuride erinevusele, tõlgendavad rootslastest saatekülalised kui rassistlikule mõtteviisile viitamist. Taanlased tuginevad oma vastandseisukohtadel kultuurilistele erinevustele ja ajaloos toimunud sündmustele. Näiteks tõid taanlastest kõneisikud vastandseisukohana pagulaste saabumise osas välja 2006. aasta Taanis toimunud „Pildiskandaali“. Skandaal, mida on nimetatud ka „Muhamedi karikatuuri kriisiks“ sai alguse kui Taani ajaleht avaldas 12 karikatuuri Muhamedist, millele järgnes ülemaailmne moslemikogukondade protestilaine (Henkel, 2012 lk 67). Seda võib pidada üheks põhjuseks, miks Taani poliitikud suhtuvad pagulaste vastuvõtmisesse skeptiliselt.

„Piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursus“ põhineb eelkõige soovil sulgeda Euroopa Liidu välispiir, et lõpetada pagulaste saabumine Euroopasse. Selle väite pakkusid välja mitmed Eesti ja Taani kõneisikud ning Rootsist vaid sotsiaalse konservatismi esindaja.

„Majanduse aladiskursus“ käsitleb kulutusi, mida rändekriis kaasa toob. Samuti koondasin majandusdiskursuse alla leksikavalikud, mis kirjeldavad, kuidas pagulased pikemas perspektiivis majandust elavdavad. Rootslastest kõneisikud kirjeldasid Rootsi rahvastiku vananemist ja tõid välja võimaluse vahetada pagulased lahkuvate töötajate vastu.

„Turvalisuse aladiskursus“ keskendub hirmule turvalise elukeskkonna kaotamise ees. Taani ja Eesti arvamusliministrite kõnevoorudes leidsid leksikavalikuid, mis väljendasid hirmu kaotada turvaline elukeskkond. Enamik rootslasi näitasid pagulasi ohvritena, samas taanlased ja eestlased nägid pagulasi ohuna ja võtsid endale ohvri rolli.

Tekstianalüüsi kõnevoorude näited sisaldavad mitmeid viiteid ajaloolistele sündmustele ja objektidele. Analüüsis esitatud ajaloolise tausta avamiseks on välja toodud kõnevoorude tekstinäidete juures ajaloosündmuste lühikirjeldus. Ajalooline kontekst on võetud arvesse tekstide ja diskursuste tõlgendamisel. Taanlaste pigem negatiivse suhtumise põhjuseid võib leida ajaloolise konteksti jälgimisel, mille üheks näiteks on 2006. aastal aset leidnud „Muhamedi karikatuuri kriis“. Jälgides Taani arvamusliministrite korduvaid viitamisi kaudselt „Pildiskandaalile“, võib öelda, et skandaal on Taani ühiskonnas siiani valus teema, mida pole unustatud.

Eesti diskussioonis saavad sõna pagulasdiskursusesse negatiivselt suhtuvad kõneisikud. Selline saadete ülesehitus ei viita üldisele negatiivsusele pagulasdiskursuse osas, vaid näitab vabasid tingimusi arvamuse avaldamise osas. Kõige enam pagulaskriisidiskursusesse positiivselt suhtuvaid kõneisikuid leidsid Rootsi arvamusliministrite seas, kellest enamus pooldasid aktiivset pagulaste vastuvõtmist Rootsi. Jäi mulje, et saates „Debatten“ olid erinevused seotud pigem riigiti ega olnud nii väga seotud konkreetse isiku poliitilise kuuluvusega. Näiteks enamus Taani päritolu saatekülaliste arvamused olid pagulaste vastuvõtmise vastased, olenemata nende parteilisest kuuluvusest. Samas rootslastest saatekülaliste arvamused olid pagulaste suhtes enamasti pooldavad, erandiks oli vaid üks Rootsi poliitik. Mõlema saate rahvuslik-konservatiivse ideoloogia esindajad leidsid, et pagulasi tuleks aidata nende kodumaal ja lähiriikides.

Üldine rootslastest kõneisikute arvamus saates oli, et pagulasi peab rohkem aitama ja et Euroopa riigid peaksid tegema rohkem koostööd. Samuti arvasid rootslastest arvamusiidrid, et Taani teeb liiga vähe pagulaste heaks. Pagulaskriisile lahendusena näevadki Rootsi kõneisikud suuremat koostööd Euroopa riikide vahel. Taanlased näevad lahendusena kriisile, kui suurendada abi Süürias ja konflikt seal lõpetada. Erandina rootslaste hulgast ühtis taanlaste arvamusega Rootsi Demokraatlikkusse erakonda kuuluv Paula Bieler, kes arvas samuti, et konflikti peab Süürias lõpetama, et pagulaste Euroopasse saabumist lõpetada. Samuti nägi Eesti kõneisik Helme lahendusena, et konflikti peaks lahendama paigas, kus konflikt alguse sai. Rootslased, kes selle arvamusega ei nõustunud, tõid vastulausena mitmeid näiteid Teisest maailmasõjast, millal rootslased aitasid pagulasi, selle asemel, et öelda, et lahendame konflikti pagulaste kodumaal.

Kõige selgemalt võis saatetekstidest eristada rahvuslik-konservatiivset ideoloogiat. Rahvuslik-konservatiivset maailmavaadet esindas „Vabariigi kodanike“ saates EKRE liige Martin Helme ja saates „Debatten“ Martin Henriksen Taani Rahvaparteist ning Paula Bieler Rootsi Demokraatlikust parteist. Eelnevalt nimetatud parteisid võiks seostada äärmusparempoolsusega, mida Wodak & Richardson (2013) on kirjeldanud järgnevalt: „...me seisame vastamisi äärmusparempoolsete populistlike parteide tekke, tõusu ja eduga üle kogu Euroopa ja kaugemalgi ning tihti leitakse oma ideoloogia, argumentide, teemade ja leksikaalsete teemade, kuid ka idioomide loomisel tuge fašismist ja natsionaalsotsialismist“ (lk 1). Ka saatetekstide analüüsimisel oli näha, et mitmed rootslastest kõneisikud seostasid eelnevalt nimetatud parteide liikmete väljaütlemisi rassismiga. Martin Helme sõnavõttudest kumas selgelt läbi tema rahvuslik-konservatiivne maailmavaade, kuid Eesti saates keegi seda rassismiga ei seostanud. „Debattenis“ rahvuslik-konservatiivset vaadet esindanud Martin Henriksenile tehti märkusi seoses rassismile kaldumisega. Analüüsides Helme, Henrikseni ja Bieleri kõnevoore, võis leida mitmeid nende parteipoliitilisele ideoloogiale iseloomulikke tunnuseid, milleks on soov immigrantide vastuvõtmine lõpetada. Kuid võib öelda, et Bieler väljendas oma poliitilist vaadet pisut pehmemate ja diplomaatilisemate leksikavalikutega kui Henriksen, mistõttu Bieler ei laskunud vaidlusesse vastasvaateid esindavate kõneisikutega. Kuid kõigi kolme kõneisiku kõnevoorudes väljendus, et Euroopa riikide valitsused ei kuula piisavalt rahva arvamust ning kriiside lahendamiseks ei toimu efektiivseid arutlusi ehk puudub piisav debatt.

Saates „Vabariigi kodanikud“ kasutati enam metafoorseid väljendeid pagulaskriisist rääkimisel kui saates „Debatten“. Samal ajal saates „Debatten“ kasutati enam kõnekujundeid sõna „pagulane“ kirjeldamisel kui saates „Vabariigi kodanikud“. Rootslased ja taanlased kasutavad pagulaste kirjeldamisel positiivse alatooniga sõnu, kuid loovad ka metafoore, mis konstrueerivad üldiselt pagulasi ohtlikena. Eestlaste metafooride kasutus on pigem negatiivse alatooniga. Taani ja Rootsi ühistööna valminud saates kasutati pagulaskriisist rääkimisel üldiselt positiivse alatooniga sõnu. Taanlaste tehtud leksikaalsetest valikutest võib välja lugeda irooniat, mis viitab sellele, et positiivsete metafooride taga on siiski negatiivse kuvandi loomine diskursusele. Taani ja Rootsi erinevusena võib välja tuua, kui erinevate leksikaalsete valikutega pagulastega seotut kajastatakse. Taanis nimetatakse pagulaskriisi diskursusega seonduvat kaoseks ja Rootsis kriisiks.

KOKKUVÕTE JA DISKUSSIOON

Juhtumiuuringu eesmärgiks oli näidata, kuidas arvamusiidrid ühiskonnas pagulaskriisi-diskursusele tähendusi loovad. Teemale läheneti läbi kahe uurimisküsimuse: millistele pagulaskriisi aladiskursustele ja hoiakutele viitavad Eesti telesaate ning Taani-Rootsi telesaate leksikavalikud, milliseid võimalusi saatekülalised pakuvad, et pagulaskriisi lahendada. Uurimus viidi läbi, kasutades kahte pagulaskriisiteemalist telesaadet, milles osalenud arvamusiidrite kõnevoore analüüsisin kriitilise diskursuseanalüüsi teooria abil. Uurimisobjektiks olid nende kahe telesaate külaliste kõnevoorud. Saatekülalisteks olid mõlemal juhul ühiskonnas tähtsal kohal olevad arvamusiidrid: poliitikud, ajakirjanikud, ajaloolased ja muude valdkondade spetsialistid. Juhtumiuuringus tõin välja kõneisikute mõtteavaldused ning arvamused seoses pagulaskriisiga ning analüüsin neid erinevate tekstianalüüsi meetoditega. Valisin tekstianalüüsi meetodid vastavalt sellele, et võtta arvesse kõneisikute parteipoliitilist tausta ja ideoloogiate esinemist tekstis.

Sisuanalüüsi põhjal leidsin, et Eesti ning Taani-Rootsi telesaates osalenud kõneisikute kõnevoorudes esinenud leksikavalikud viitasid „Euroopa riikide koostöö aladiskursusele“, „rassismi aladiskursusele“, „kultuuride erinevuse aladiskursusele“, „piiride sulgemise ja kaitsmise aladiskursusele“, „majanduse aladiskursusele“ ning „turvalisuse aladiskursusele“. Vastavalt teooria ja metoodika osas kirjeldatud Fairclough'i meetodile analüüsisin uurimisobjektis leiduvat sotsiaalset ebaõiglust, jälgisin ideoloogiate esinemist ning uurisin sõnavara ja lähtuvalt Ruth Wodaki diskursiajaloolisele lähenemisele jälgisin uurimisobjekti diskursustes esinevaid intertekstuaalseid ja interdiskursiivseid suhteid. Samuti lubas Wodaki meetod jälgida ajaloolist konteksti ja seda, kuidas diskursused, žanrid ja tekstid muutuvad seoses sotsiopoliitilise muutusega.

Vastuseks magistritöö teisele uurimisküsimusele, milliseid võimalusi saatekülalised pakuvad, et pagulaskriisi lahendada, toon välja järgnevad vastusevariandid ja võimalused, mis saatekülaliste sõnavõttudes esinesid. Kõigi kolme riigi kõneisikute hulgas leidis arvamusi, et Euroopa riikide suurem koostöö on lahendus kriisile. Samuti leidis kolmest riigist kõneisikuid, kes leidsid, et kriisi lahendab, kui sulgeda Euroopa välispiir. Taani ja Eesti kõneisikute seas leidis mitmeid arvamusiidreid, kes leidsid, et kriisi lõpetamiseks peab konflikti lõpetama pagulaste kodumaal. Rootslaste seas arvas, vaid üks kõneisik, et kriisi lahendamiseks peab konflikti lahendama põgenike kodumaal ja rootslaste hulgast

arvas seda sotsiaalse konservatismi maailmavaatega kõneisik. Rahvuslik-konservatiivse vaatega Eesti kõneisik pakkus kriisi lahenduseks Euroopa Liidu lagunemist. Mitmed Rootsi kõneisikud leidsid, et pagulaskriisi asemel leiab Euroopas aset rassismikriis, mis tuleneb rassistlikest mõtteviisidest ja sõnavalikutest ning see tuleb lõpetada, et rassistlike jõude kaotada ja seeläbi kriis lahendada.

Viidates varasematele immigratsiooniteemalistele magistritöödele, kirjeldasin sissejuhatuses Rain Loo (2015) magistritööd "Sisserände diskursuse konstrueerimine Eesti ja Suurbritannia meediaartiklite näitel", kus Loo väitis, et tema eesmärgiks ei olnud võrrelda, vaid kõrvutada kaht täielikult erinevat riiki, kus esimesel puudub suurema mastaabiga kokkupuude põgenikega ning teisel on ajalooline kogemus põgenike vastuvõtu ja ühiskonda lõimimisega (lk 64). Nõustun Rain Loo (2015) eelneva väitega ja toon enda töös samuti välja paralleele, kui analüüsisin Eesti ning Taani ja Rootsi kõneisikute kõnevoore ja sarnaselt Loo (2015) kirjeldusele võib öelda, et tegemist on täiesti erinevate riikidega, kus Taanil ja Rootsil on kogemus pagulaste vastuvõtmisega ning Eestil puudub suurema mastaabiga kokkupuude põgenikega. Seega minu eesmärk oli kõrvutada Eesti ja Taani ning Rootsi arvamusi liidrite mõtteavaldusi.

Oluline on märkida, et analüüs ja tõlgendused põhinevad kahel saatel ning laiemaid üldistusi seega teha ei saa. Selle kõrval tuleb silmas pidada, et tõlgenduste osas esineb teatud subjektiivsust, mis tuleneb diskursuseanalüüsi meetodist. Saadetes esinenud leksikaalsed valikud konstrueerivad üldiselt pagulaskriisidiskursust ohtlikuna. Eesti saates „Vabariigi kodanikud“ esinenud leksikaalsed valikud annavad pagulaskriisidiskursusele negatiivse kuvandi ning saates „Debatten“ kõnevoorudes esinenud leksikaalsed valikud on pigem neutraalsed. Taani saatekülaliste kõnevoorudes esines rohkem skeptilise ja negatiivse alatooniga sõnu võrreldes rootslaste üldise positiivse alatooniga leksikaalvalikutele. Saatejuht ja saatekülalised löid endast kuvandi kui teadjatest või õpetajast, kes konstrueerivad oma leksikaalsete valikutega võimalikke lahendusi kriisile mõlemas saates.

Käesoleva töö uuring on tehtud 2015. ja 2016. aastal eetris olnud saadete põhjal, kuid tulevikuväljavaatena oleks hea koostada sama formaadiga telesaadete analüüs ja tulemuste kõrvutus, et näha, kuidas kõneisikute arvamused antud teemal on muutunud. Magistritöös uurisin Taani ja Rootsi ühistööna 2015. aastal valminud telesaates „Debatten“ osalenud isikute kõnevoore. 2017. aastal on valminud samale teemale tuginev „Debatten ‘i“ saade alapealkirjaga „*Farvel til EU?*“ – „Hüvasti EL?“, mis oli eetris 30. märtsil 2017. aastal

ning puudutab samuti käesolevas töös analüüsitavaid rändekriisi teemasid. Seda saadet oleks kasulik kõrvutada käesoleva materjaliga, et näha arvamusi liidrite uuesti seisukohti ja jälgida, mis suunas need on muutunud.

KASUTATUD KIRJANDUS

Alastair, H.T. (2016). *Historical Dictionary of Denmark*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Baker, P. (2012). Acceptable bias? Using corpus linguistics methods with critical discourse Analysis. *Critical Discourse Studies*. *Critical discourse studies*, 9, 247-256.

Kättesaadav: ISSN 1740-5904 print/ISSN 1740-5912 online

Botes, J. M. (2004). Television Debates as a Form of Pre-negotiation in Protracted Conflicts: Nightline in South Africa (1985) and Israel (1988). *International Negotiation*, 9, 161–192.

Kättesaadav:<http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/1571806041262061>. Viimati külastatud: 06.04.2017

Cameron, D. (2001). *Working With Spoken Discourse*. London: SAGE Publications.

Center, A. H., Jackson, P. (1995). *Public Relations Practices Managerial Case Studies & Problems*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Chilton, P. (2005). *Vectors, Viewpoints, and viewpoint shift*. In *Annual Review of Cognitive Linguistics* 3. Jon Benjamins.

Coombs, W. T., Holladay, S. J. (2012). *The Handbook of Crisis Communication*. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Croce, B. (1998). *Esteetika kui väljendusteadus ja üldlingvistika: teooria ja ajalugu*. Tallinn: Ilmamaa.

Dansk Folkeparti (2002). Principprogram. Kättesaadav:

<https://www.danskfolkeparti.dk/Principprogram> . Viimati külastatud: 06.04.2017

Debatten (2015). Debatten om flygtninge: Danmark møder Sverige. Kättesaadav:

<https://www.dr.dk/tv/se/debatten/debatten-7/debatten-2015-09-17#!/> . Viimati külastatud: 06.04.2017

Deininger, W.T. (1965). *Problems in Social and Political Thought*. New York: The Macmillan Company.

Dijk, A. T. (1985). *Critical Discourse Analysis. Handbook of Discourse Analysis*. London: Academic Press.

Dijk, T.A.V. (1997). *Discourse as structure and process*. London: SAGE Publications.

Dijk, A. T. (2005). *Ideoloogia: Multidistsiplinaarne käsitus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Eesti Televisioon (2016). Vabariigi kodanikud. Kättesaadav:

http://etv.err.ee/v/paevakajasaated/vabariigi_kodanikud/saated/d90696a7-5168-474f-beb5-72264c692d41/vabariigi-kodanikud . Viimati külastatud: 09.04.2017

EKRE (2017). EKRE Põhikiri. Kättesaadav: <https://ekre.ee/pohikiri/> . Viimati külastatud: 06.04. 2017

Estlund, D. (2012). *The Oxford Handbook of Political Philosophy*. Oxford: Oxford University Press.

Euroopa Komisjon (2016). Euroopa rände tegevuskava prioriteetsete meetmete rakendamine. Kättesaadav: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-271_et.htm . Viimati külastatud: 05.04. 2017

Euroopa Liit (2014). Piirideta Euroopa Schengeni ala. Kättesaadav: http://publications.europa.eu/resource/cellar/09fcf41f-ffc4-472a-a573-b46f0b34119e.0013.03/DOC_1 . Viimati külastatud: 06.04. 2017

Euro Parlament (2004). Euroopa Liidu reform eduka laienemise nimel. Kättesaadav: <http://www.europarl.europa.eu/highlights/et/201.html> . Viimati külastatud: 06.04.2017

Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual research for social research*. New York: Routledge.

Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Pearson Education Limited.

Fairclough, N. (2001). *Language and Power*. London: Pearson Education Limited.

Fairclough, N. (1992). *Language and Social Change*. London: Longman.

Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.

Ferguson, S. D. (1999). *Communication Planning An Integrated Approach*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Fernandez Martinez, D. (2007). FROM THEORY TO METHOD: A methodological approach within critical discourse analysis. *Critical Discourse Studies*, 4, 125-140.
Retrieved from: ISSN 1740-5904 print/ISSN 1740-5912 online

Fiske, J. (1990). *Introduction to Communication Studies*. London: Routledge.

Foucault, M. (2002). *Power*. London: Penguin Books.

Gellately, R. (2009). *Lenin, Stalin ja Hitler – sotsiaalse katastroofi ajastu*. Tallinn: Varrak.

Giddens, A. (2001). *Sociology*. Cambridge: Polity Press.

Graf, J. (1992). *Holokaust luubi all – tunnistajate kirjeldused versus loodusseadused*. Tallinn: Ühiselu.

Henkel, H. (2010). Fundamentally Danish? The Muhammad Cartoon Crisis as Transitional Drama *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-knowledge*, 2, 67-81. Kättesaadav: <http://www.okcir.com/Articles%20VIII%202/Henkel-FM.pdf>.
Viimati külastatud: 6.04.2017

Hornshøj-Møller, S. (1998). *A Short History of Denmark*. Copenhagen: Aschehoug Dansk Forlag.

Häkkinen, K. (2007). *Keeleteaduse alused*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Information (2014). Læserne spørger: Mikael Jalving. Kättesaadav: <https://www.information.dk/moti/2014/09/laeserne-spoerger-mikael-jalving> . Viimati külastatud: 06.04.2017

Karlsson, F. (2002). *Üldkeelteadus*. Tallinn: Eesti keele sihtasutus.

- Kasik, R. (2008). Meediateksti analüüs: eesmärgid ja metoodika. – Reet Kasik (toim.). Tekstid ja taustad V. Meediatekstide keelekasutus ja selle sotsiokultuurilised taustad. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 10-41.
- Kasik, R. (2008). *Tekstid ja taustad V: meediatekstide keelekasutus ja selle sotsiokultuurilised taustad*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Keller, R. (2013). *Doing Discourse Research: An Introduction for Social Scientists*. London: SAGE.
- KhosraviNik, M. (2015). *Discourse, Identity and Legitimacy: Self and Other in representations of Iran's nuclear programme*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Klosko, G. (2011). *The Oxford Handbook of the History of Political Philosophy*. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lindepuu, H. (2013). Eesti Iseseisvuspartei ideoloogia ja selle muutumine aastast 1994 kuni 2012. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Liu, S., Volčič, Z., Gallois, C. (2015). *Introducing Intercultural Communication: Global Cultures and Contexts*. London: SAGE.
- Loo, R. (2016). Sisserände diskursuse konstrueerimine Eesti ja Suurbritannia meediaartiklite näitel. Magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Loone, E., Järvik, M., Oudekki Loone, K. (2004). Tavakäsitelud suveräänsuse mõistest. Suveräänsus. Seadus. Immigratsioon. Tartu.
- Luhamägi, K. (2016). SOTSIAALSE KONFLIKTI OLEMUS, ALLIKAD JA LAHENDAMISE TEED EUROOPA PAGULASKRIISI NÄITEL. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Luhmann, N. (2009). *Sotsiaalsed süsteemid*. Tartu: Ilmamaa.
- Macdonald, I. (1986). General Debate. *Proceedings of the Nutrition Society*, 45(3), 273-287. doi:10.1079/PNS19860066

Maingueneau, D. (2006). IS DISCOURSE ANALYSIS CRITICAL? *Critical Discourse Studies*, 3, 229-235. Retrieved from: ISSN 1740-5904 print/ISSN 1740-5912 online

Marshall, J., Werndly, A. (2002). *The Language of Television*. London: Routledge.

Merriam-Webster. Definition of Debate. Kättesaadav: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/debate> . Viimati külastatud: 09.04.2017

Millar, D. P., Heath, R. L. (2004). *Responding to Crisis A Rhetorical Approach to Crisis Communication*. London: Lawrence Erlbaum Associates.

Morgan, R. (1996). *Parliaments and Parties: The European Parliament in the Political Life of Europe*. London: Macmillan Press Ltd.

Møller, H., Thorsen, M. (1996). *Teleajakirjandus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Niibo, I. (2016). The Public Communication of the Estonian Government Regarding the Refugee Crisis in 2015: Discourse Analytical Approach. Magistritöö. Tartu Ülikool.

Nolan, J.C. (1999). *Maailma poliitika leksikon*. Tallinn: Olion.

Pajusalu, R. (2009). *Sõna ja tähendus*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Palmaru, R. (2005). Munakivitee lõpus. Keele ja kommunikatsiooni mõjust ühiskonna terviklikkusele. *Keel ja Kirjandus*, 1, 35-53.

Priimägi, L. (2011). *Propaganda sõnastik*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Raud, R. (2013). *Mis on kultuur? Sissejuhatus kultuuriteooriatesse*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Reformierakond (2017). Erakond. Kättesaadav: <https://www.reform.ee/erakond> . Viimati külastatud: 05.04.2017

Ruus, V. (2000). *Kõnelev ja kõneldav inimene: Eesti erinevate eluvaldkondade diskursus*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.

- Sanford, A. J., Garrod, S. C. (1981). *Understanding Written Language Explorations of Comprehension Beyond the Sentence*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Sazonov, V. (2013, 11. september). Süüria kodusõda: tagamaad ja mõju Lähis-Idas. *Eesti Kirik*. Kättesaadav: http://www.eestikirik.ee/suuria-kodusoda-tagamaad-ja-moju-lahis-idas/#_ftnref3 . Viimati külastatud: 09.04.2017
- SDE (2017). Põhikiri. Kättesaadav: <http://www.sotsdem.ee/erakonnast/pohikiri/> . Viimati külastatud: 06.04.2017
- Semino, E. (2008). *Metaphor in Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Spencer-Oatey, H. (2008). *Culturally Speaking: Culture, Communication and Politeness Theory*. London: Continuum.
- Tenorio, H. E. (2011). *Critical Discourse Analysis, An Overview*. Granada: University of Granada.
- Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R., Vetter, E. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: SAGE Publications Ltd.
- Undusk, J. (1998). *Maagiline müstiline keel*. Tallinn: Virgela.
- Varjupaiga aastaraamat (2014). Sissejuhatus varjupaigavaldkonda. Kättesaadav: <http://aastaraamat.pagulasabi.ee/sissejuhatus-varjupaigavaldkonda>. Viimati külastatud: 05.04.2017
- Vääri, E., Kleis, R., Silvet, J. (2000). *Võõrsõnade leksikon*. Tallinn: Valgus.
- Wodak, R., Krzyżanowski, M. (2008). *Qualitative Discourse Analysis in Social Sciences*. London: Palgrave Macmillan.
- Wodak, R., Meyer, M. (2009). *Methods of Critical Discourse Analysis*. New York: SAGE.
- Wodak, R., Richardson, J. E. (2013). *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. New York: Routledge.

Xu, K., Li, W. (2012). An Ethical Stakeholder Approach to Crisis Communication: A Case Study of Foxconn's 2010 Employee Suicide Crisis. *Springer Science+Business Media Dordrecht*, 117, 371-386. DOI: 10.1007/s10551-012-1522-0

KASUTATUD MATERJALID

Debatten. (17.09.2015). Saatejuhid Hedberg, Kristina; Kjersgaard, Clement. DR2 2015
<https://www.dr.dk/tv/se/debatten/debatten-2015-09-17>

Vabariigi kodanikud. (01.03.2016). Saatejuht Rannamäe, Aarne. Eesti Rahvusringhääling
2016 http://etv.err.ee/v/paevakajasaated/vabariigi_kodanikud/saated/d90696a7-5168-474f-beb5-72264c692d41/vabariigi-kodanikud